

VILJANDI VALD – POSITIIVNE

Strateegia, ettevõtted, statistika

VILJANDI VALLAVALITSUS
VILJANDI VALLAVOLIKOGU
STATISTIKAAMET

VILJANDI VALD – POSITIIVNE

Strateegia, ettevõtted, statistika

TALLINN 2016

Trükis on koostatud Viljandi Vallavalitsuse ja Statistikaameti koostöös.

Koostanud Mihkel Servinski, Marika Kivilaid, Greta Tischler (Statistikaamet), Ene Saar, Kati-Katri Koppel, Raivo Laidma (Viljandi Vallavalitsus)

Ettevõtete lood kirjutanud Peep Talimaa

Toimetanud Taimi Rosenberg, Kairit Pöder
Kujundanud Uku Nurges
Kaardid teinud Ülle Valgma

Kirjastanud Statistikaamet,
Tatari 51, 10134 Tallinn

Trükkinud Ofset OÜ,
Paldiski mnt 25, 10612 Tallinn

Veebruar 2016

ISBN 978-9985-74-610-3 (trükis)
ISBN 978-9985-74-611-0 (PDF)

Autoriõigus: Viljandi Vallavalitsus, Statistikaamet

Väljaande andmete kasutamisel või tsiteerimisel palume viidata allikale.

VILJANDI VALD – POSITIIVNE

Viljandi vald on paikkond Eestimaal, kus inimesed saavad ennast teostada – luua vaimseid väärtusi ja ettevõtteid, töötada, lapsi kasvatada ja mitmekülgset vaba aega veeta. Selline on Viljandi valla arengukavas sõnastatud visioon.

Tegelikult on kõik visioonis sõnastatud soovitavad võimalused Viljandi vallas ka praegu olemas, aga need pole päris need, mida vaimusilmas näeme. Midagi on nagu puudu. Loomulikult ei ole ideaalset olukorda võimalik kunagi saavutada. Midagi jääb alati puudu. Midagi saab ikka paremini teha. Kui üks eesmärk on täidetud, seisavad ees uued ülesanded. Muutuv keskkond loob uued vajadused ja uued ootused. See on areng.

Praegu on Viljandi valla võimalustes rohkem kahtlejaid, kui soovime, ja mõnikord on kahtlejatel ka õigus. Kõigil soovijatel ei ole vallas elades võimalik käia tööl, saada töö eest väarikat tasu ja tulla õhtuks koju oma pere juurde. Vaba aja veetmise võimalusi ei jagu igale maitsele. Samas on Viljandi vallas olemas potentsiaal – olen selles täiesti veendunud –, et mõne aja pärast võib valla visiooni reaalsuses kahtlejatele silma vaadata ja ilma südametunnistusepiinadeta öelda: „Ära virise! Kui otsid süüdlast, siis vaata peeglisse!”

Viljandi valla areng ei ole võimalik koostööta ning kõigi elanike aktiivsuse ja positiivse panuseta valla arengusse. Koostöö, see tähendab koostööd valla elanike vahel, koostööd valla ettevõtete ja asutuste vahel, koostööd valla asutuste, maavalitsuse ja riigi vahel. Koostöö saab olla edukas, kui osapooled tuginevad ühistele väärtustele, eesmärkidel on ühisosa ja eriarvamuste lahendamisel ollakse võimelised tegema kompromisse.

Selles ülevaates räägime Viljandi vallast. Räägime valla eesmärkidest ja arengustrateegiast, kirjeldame valda statistika abil, jutustame lugusid Viljandi valla ettevõtetest. Ülevaate lood on ausad. Selline ongi Viljandi vald. Ei soovi kellelegi oma arvamust peale suruda, aga minu hinnang Viljandi vallale on – POSITIIVNE!

Ene Saar

Viljandi vallavanem

SISUKORD

Viljandi valla üldine ülevaade	7
Viljandi valla arengustrateegia	
Viljandi valla väärtused	8
Viljandi valla proovikivid ja strateegiad	10
Inimkapitali arendamine	12
Ettevõtluskeskkonna ja majanduse arendamine	14
Maine kujundamine	16
Elukeskkonna ning tehnilise ja sotsiaalse taristu arendamine	18
Kokkuvõte	67
Mõisted. Selgitused	68
Lisalugemist	68
Fotod	68

VILJANDI VALLA LOOD

Ettevõtted ja sihtasutused

AS Bestra Engineering	9
AS J.I.T.	11
AS Rootsi Mööbel	13
OÜ Valge VN	15
OÜ Pinska	17
AS Viiratsi Saeveski	19
OÜ Fraxinus	23
OÜ LX Motors	25
OÜ Melmar	27
OÜ Vana-Võidu Autokeskus	29
OÜ Suja Ehitus	31
AS Ramsi Turvas	33
OÜ Annemeli Lihatooted	35
AS Oskar LT	37
OÜ BM Trade	39
AS Rakvere Farmid	41
OÜ Savikoti Agro	43
OÜ Laanekuru	45
OÜ Saimre Agro Grupp	47
OÜ Heimtali Hobusekasvatus	48
OÜ Mulgi Kartul	49
Valma seikluspark	50
Järveveere puhkekeskus	51
Kivi turismitalu	52
Männiku metsatalu	53
Võrtsjärve kalurid	54
OÜ Volli Grill	56
Viljandi Kutseõppekeskus	57
SA Viljandi Haigla	60
SA Holstre-Polli Tervisekeskus	61

Olulised arendused

MTÜ Mäeltküla tööstuspark	58
VICTA	59

Sotsiaalne taristu

Alusharidus	62
Üldharidus	63
Rahvaraamatukogud	64
Rahvamajad	65
Sotsiaalasutused	66

JOONISED

Viljandi valla rahvastiku paiknemine, 1.01.2015 (kaart)	6
Viljandi valla elanikud, 1970, 1979, 1989, 2000, 2011–2015	24
Viljandi valla rahvastikupüramiid, 1.01.2015	24
Sünnid Viljandi vallas, 1989–2014	26
Viljandi valla sündide osatähtsus Eestis ja Viljandi maakonnas, 1989–2014	26
Loomulik iive Viljandi vallas, 1989–2014	26
Viljandi valla rändesaldo, 2005–2014	28
Toimetulekutoetused Viljandi vallas, 2005–2014	30
Toimetulekupiiri tagamise toetuse rahuldatud taotlused Eestis ja Viljandi vallas, 2005–2014	30
Toimetulekutoetust saanud pered Viljandi vallas toetuse saamise kordade järgi aastas, 2005–2014	30
Palgatöötaja kuukeskmise brutotulu Viljandi vallas soo ja vanusrühma järgi, 2014	32
Brutotulu saajad Viljandi vallas soo ja vanuserühma järgi, 2014	32
Viljandi valla palgatöötaja kuukeskmise brutotulu võrreldes Eesti keskmisega soo ja vanuserühma järgi, 2014	32
Palgatöötaja kuukeskmise brutotulu Eestis ja Viljandi vallas, 2005–2014	34
Palgatöötaja kuukeskmise brutotulu Viljandi vallas vanuserühma järgi, 2005–2014	34
Brutotulu saajad Viljandi vallas vanuserühma järgi, 2005–2014	34
Brutotulu saajad Viljandi vallas soo järgi, 2005–2014	36
Viljandi vallas registreeritud töötud hariduse järgi, 2015	36
Viljandi valla registreeritud töötud ja nende osatähtsus Eesti töötutes, 2006–2015	36
Viljandi valla tehniline taristu, 1.01.2016 (kaart)	38
Viljandi vallas registreeritud 50 suuremat ettevõtet müügitulu järgi, 2013	40
Raamatupidamise aastaaruande esitanud Viljandi vallas registreeritud äriühingud, 2005–2013	42
Viljandi vallas registreeritud äriühingute müügitulu, 2005–2013	42
Kohalike eelarvete kogutulu ja -kulu Viljandi vallas ja Eestis elaniku kohta, 2005–2014	42
Viljandi valla eelarve tulude struktuur, 2005–2014	44
Füüsilise isiku tulumaksu ja maamaksu laekumine Viljandi valla eelarvesse, 2005–2014	44
Viljandi valla eelarve kulude struktuur, 2005–2014	44
Kasutusse lubatud mitteelamud (uusehitus) Viljandi vallas hoone tüübi järgi, 2005–2014	46
Päästeteenistuste registreeritud tulekahjud Viljandi vallas ja nende osatähtsus Eestis, 2005–2014	46

TABELID

Viljandi vald Eestis ja Viljandi maakonnas	20
Viljandi valla positsioon pingeridades	22
Maakatastrisse kantud maa Viljandi vallas, 31.12.2014	28
Uusehitus Viljandi vallas, 2005–2014	46

[illegible]

	0	(232)
	1 – 19	(428)
	20 – 99	(74)
	100 – 3624	(21)

—	Tohvri	Küla
—	Ramsi	Alevik
—	Viljandi	Linn
—	Kõpu	Vald
—		Viljandi vald

1 – Väike-Kõpu	8 – Mähma
2 – Rihkama	9 – Tännassilma
3 – Tõreküla	10 – Tõnuküla
4 – Raudna	11 – Rebase
5 – Jämejala	12 – Pirmastu
6 – Peetrimõisa	13 – Viisuküla
7 – Kokaviidika	14 – Hendrikumõisa

VILJANDI VALLA ÜLDINE ÜLEVAADE

Viljandi maakonna keskosas asuv Viljandi vald on rõngasvald, mis ümbritseb Viljandimaa keskust Viljandi linna. Vald moodustati 2013. aasta 5. novembril nelja valla – Paistu, Pärsti, Saarepeedi ja Viiratsi – ühinemise tulemusena. Viljandi vallavalitsus kui ametiasutus alustas tööd 2. jaanuaril 2014. Peale Viljandi linna on naabriteks veel Kolga-Jaani, Tarvastu, Karksi, Halliste, Köpu ja Suure-Jaani vald. Viljandi vald piirneb kirdeosas Võrtsjärvega, mis on Eesti suurim sisejärv. Võrtsjärve kaudu on Viljandi valla naabrid ka mitmed Tartu- ja Valgamaa vallad. Osa Viljandi vallast asub Mulgimaal.

Viljandi valda läbivad Viljandi–Tartu, Imavere–Viljandi–Karksi–Nuia, Viljandi–Rõngu ja Viljandi–Pärnu maantee ning Tallinna–Rapla–Viljandi raudtee.

Viljandi vald on nii rahvaarvult kui ka pindalalt Viljandi maakonna teine omavalitsusüksus. Rahvaarvult edestab Viljandi valda vaid Viljandi linn ja pindalalt Suure-Jaani vald.

Viljandi valla ettevõtjad tegutsevad mitmesugustes valdkondades – puidutöötlemine, põllumajanduslik tootmine, sh seakasvatus ja piimakarjakasvatus, lihatöötlemine, kaubandus, teenindus, kalandus, turism. Vallas asuvad tuntud ettevõtted, nagu AS Rakvere Farmid, AS Oskar LT, AS Ramsi Turvas, AS Rootsi Mööbel, AS Eesti Turbatooted, AS Viiratsi Saeveski, OÜ Fraxinus, OÜ Heimtali Hobusekasvandus, OÜ Saimre Agro Grupp ja Vana-Võidu Autokeskus. Viiratsi alevikus asutas OÜ MB Trade 2012. aastal angerjakasvanduse, suur osa selle toodangust läheb nii toorelt kui ka töödelduna ekspordiks. Päril toodab AS Bestra Engineering mitmesuguseid detaile naftaplatvormidele Põhjameres, Aasias ja mujal. Viljandi vallas asub ka Eesti suuremaid üldhaiglaid – sihtasutus Viljandi Haigla, mis on valla ja kogu Viljandimaa suuremaid tööandjaid.

Viljandi vallas Vana-Võidu külas annab kutseharidust üks kahest Viljandimaa kutseõppeasutusest – Viljandi Kutseõppekeskus. Vallas on viis põhikooli (Heimtal, Holstres, Kalmetul, Paistus ja Saarepeedil), üks 6-klassiline kool (Viiratsis) ja Jaagu kool erivajadustega lastele.

Viljandi vallas asub kolm põnevat mõisakompleksi: Heimtali, Pärsti ja Vana-Võidu. Vana-Võidu mõis on seotud Viljandi Kutseõppekeskusega, Heimtali mõis Heimtali põhikooliga. Heimtali mõisas äratavad peale renoveeritud peahoone erilist tähelepanu viinaköök ja spordihooneks renoveeritud ringtall. Pärsti mõisa peahoone on ilusamaid puitmõisaid Eestis. Mitmed Vana-Võidu mõisa hooned on ümberehituse käigus saanud kutseõppekeskuse nüüdisaegseteks õppehooneteks.

Viljandi valla territooriumil asub Loodi looduspark pindalaga 3460 hektarit. Valla tuntumad loodusobjektid on Viiralt tamm, Siniallikas, Loodi põrguoru paljand, Loodi lehispuistu ja Varese mägede maastikukaitseala. Mitmed huvitavad matkarajad, sh ümber Viljandi järve kulgev rada, pakuvad suvel lusti matkajatele ja talvel suusasõpradele. Viljandi vallas Võrtsjärve kaldal asub ka Viljandimaa suurim seikluspark – Valma puhkelaager-seikluspark.

Rahvaspordiga tegelemiseks pakub suurepäraseid võimalusi Holstre-Polli spordi- ja puhkekeskus. Holstre-Nõmme motokrossirajal toimuvad ülipõnevad motokrossisõidud. Lennuhuvilistele pakub võimalusi Päre külas asuv lennuväli.

Viljandi vallas tegutseb vaibakunstnik Anu Raud, kelle loodud Heimtali muuseum väärib kindlasti külastamist.

Viljandi vallas on sündinud Eesti vägede ülemjuhataja Vabadussõja päevil kindral Johan Laidoner ja Eesti omariikluse isa, riigivanem Jaan Tõnisson. Nende suurmeeste sünnikohad on tähistatud.

Viljandi valla lipul on sinisel väljal valge roosiõis, millel väiksem sinine linaõis. Lipul on kollased pakud. Viljandi valla lipu laiuse ja pikkuse suhe on 2 : 3.

Viljandi valla vapil on sinisel kilbil hõbedane roosiõis, millel väiksem sinine linaõis. Vapil on kuldne päis. Vapi kuju väljendab järjepidevust ja traditsioone.

VILJANDI VALLA VÄÄRTUSED

Viljandi valla väärtuste alus on Eesti Vabariigi põhiseadus, kus on kirjutatud: „Kõikumatus usus ja vankumatus tahtes kindlustada ja arendada riiki, mis on loodud Eesti rahva riikliku enesemääramise kustumatul õigusel ja välja kuulutatud 1918. aasta 24. veebruaril, mis on rajatud vabadusele, õiglusele ja õigusele, mis on kaitseks sisemisele ja välisele rahule ning pandiks praegustele ja tulevastele põlvedele nende ühiskondlikus edus ja üldises kasus, mis peab tagama eesti rahvuse ja kultuuri säilimise läbi aegade“.

Viljandi valla väärtused kattuvad väärtustega, mis on sõnastatud Viljandi maakonna arengustrateegias „Viljandimaa – arenev päris Eesti“.

Viljandi vald on paikkond Eestimaal, kus inimesed soovivad ennast teostada – luua vaimseid väärtusi ja ettevõtteid, töötada, lapsi kasvatada ja mitmekülgset vaba aega veeta, tegelda enesearendusega. Viljandi vald on koht, kuhu tulla elama, ja siia soovitakse ka jääda.

Viljandi valla väärtused on kestmine ja areng, õnnelik olemine, pere, tervis, töö ja haridus. Viljandi valla peamine väärtus on inimene. Oluline väärtus on puhas loodus ja viljakas põllumaa. Viljandi vald väärtustab koostööd ja sidusust. Ükski muutus ei tohi seada ohtu eesti keele ja kultuuri kestvust. Ükski muutus ei tohi seada ohtu elu kestmist Viljandi vallas või mõnes selle osas. Aktsepteeritavad on tegevused, mis lähtuvad Viljandi valla väärtustest.

AS BESTRA ENGINEERING

2010. aasta augustis, vahetult pärast seda, kui Viljandi maavalitsus oli sõlminud sõprussidemed prefektuuri staatuses oleva Kirde-Hiina linna Daqingiga, ilmus kohaliku päevalehe Sakala arvamusküljel üks nõrdimusest kantud artikkel. Selle autor oli Päril tegutseva aktsiaseltsi Bestra Engineering toonane tegevjuht Hellar Mutle. Tema kriitika maakonna juhtide pihta tulenes asjaolust, et Hiina naftapealinna Daqingi delegatsiooni liikmed viidi vaatama küll ühte ja teist ettevõtet Viljandimaal, ent Hiina ja naftaga enim seotud Bestra Engineeringut nende hulgas polnud.

Jääb vaid oletada, kas hiinlaste külaskäik oleks Bestra Engineeringu tegevust edendanud või mitte, aga selletagi on tegu üle kümne aasta edukalt tegutsenud ettevõttega. Peamiselt projekteerib ja toodab ettevõtte avamere puurplatvormide seadmeid, pääste- ja evakuaatsioonivahendeid ning kiirkaatreid naftatööstusele. Firma käive küündis 2014. aastal 8,5 miljoni euroni ja ettevõttes töötab ligikaudu 40 inimest.

Pea kogu Bestra Engineeringu toodang läheb ekspordiks. Peamiselt eksporditakse Norra ja sealse emafirma kaudu edasi paljudesse riikidesse üle maailma, muu hulgas näiteks Hiinasse, Singapuri ja Brasiiliasse.

Bestra Engineeringu eesmärk on olla tootja, kes teeb võimatu võimalikuks. Seetõttu võetakse hea meelega vastu kõik ülesanded. Plaanide teostamisel on tähtsal kohal tihe koostöö nii tellijate kui ka teiste ettevõtete ja koostööpartneritega.

Põnevaid ülesandeid on ettevõtte ette seadnud ka nafta hinna langus maailmaturul. See on pannud firma otsima uusi võimalusi ka teistes masinaehituse valdkondades. Hiljuti näiteks valmis Päril Norra rannavalve tellitud, õlireostuse likvideerimise laev. Samuti on varem peamiselt allhankija rollis olnud firma suurendanud otsemüügi osatähtsust oma tegevuses, eriti väljaspool nafta- ja gaasisektorit.

Bestra Engineeringu tegevjuht Joosep Aru peab firma trumbiks paindlikkust. „Meie kõige kasumlikumad projektid on olnud esmakordsed asjad, mitte seeria- ja masstootmine. Need pole olnud seadmed, mida on tarvis lihtsalt kuivalt kokku panna. Need on olnud äsja konstrueeritud ning nõudnud seetõttu töö käigus pidevalt insenerikätt,“ on ta öelnud Sakalale.

VILJANDI VALLA PROOVIKIVID JA STRATEEGIAD

Paistu, Pärsti, Saarepeedi ja Viiratsi vallas – kõikides Viljandi valla moodustanud valdades on rääkida edulugusid kordatehtud koolidest, külamajadest, lasteaiajärjekordade likvideerimisest jne. Kõikjal saab rääkida ilusast, puhtast loodusest.

Statistika sunnib siiski tunnistama, et edulugudele vaatamata on Viljandi vallast lahkuvaid inimesi palju. Rahvaarvu kahanemine on nii suur, et see hakkab otseselt mõjutama senist elukorraldust. Teenuste osutamise harjumuspärane struktuur muutub või on juba muutunud. Näitena võib tuua maapoodide kadumise, postkontorite sulgemise, muudatused koolivõrgus. Oluliseks mõjuriks on tehnika areng (e-teenuste levik, efektiivsemad põllumajandusmasinad ja väiksem tööjõuvajadus). Teenuste vähenemine ja kodanikest kaugenemine põhjustab aga jätkuvat väljarännet.

Viljandi vallas on nii loomulik iive kui ka rändeiive negatiivne. Peamine roll on siiski rändeiibel, mis mõjutab loomulikku iivet nii otseselt kui ka kaudselt – lahkuvad noored sünnituseas naised. Eksperdi hinnangute põhjal võib öelda, et väljarände peamine põhjus on tööjõu ootustele vastavate töökohtade nappus. Väljarännet põhjustab ka hariduse, eelkõige kõrghariduse omandamine väljaspool Viljandimaad. See on normaalne protsess, kuid normaalne ei ole, et pärast hariduse omandamist ei ole Viljandimaa tööturg tagasirändeks piisavalt atraktiivne.

Viljandi valla moodustanud valdade arengukavad ei kavandanud arendustegevusi kahaneva rahvaarvu tingimustes. Viljandi valla tegevus tagab loodetavasti kohanemise kahaneva rahvaarvuga selliselt, et valla elanikele pakutavate teenuste kättesaadavus ja kvaliteet ei kahane. Vald püüdleb selle poole, et rahvaarvu kahanemine esmalt pidurduks ja seejärel stabiliseeruks. Ideaalis on eesmärk Viljandi valla rahvaarv kasvule pöörata.

Viljandi valla moodustanud valdade tegemised olid suunatud eelkõige haridus- ja sotsiaalvaldkonna probleemide lahendamisele. See tulenes otseselt seadusega kohalikule omavalitsusele pandud ülesannetest. Praegune olukord nõuab Viljandi vallalt tegelemist ka majanduskeskkonnaga. Tuleb tagada olukord, et peale ilusa looduse nautimise oleks valla elanikel võimalik teha vallas tööd ja teenida elatist. See on paradigma muutus. Viljandi vallas tuleb keskenduda mõtteviisile, et väärtuslike töökohtade teke vallas ja valla elanike võimalus seal töötada on kõige tähtsam ülesanne. Loomulikult ei tohi halveneda valla osutatavate teenuste kvaliteet, valla elanikele peab olema tagatud kvaliteetne haridus ja tervishoiuteenused, laienema peavad vaba aja sisustamise võimalused, tagada tuleb rahvakultuuri hoidmine ja tervislikud eluviisid nende soovijatele. Loomulikult ei tohi töökohtade tekkele ohvriks tuua puhast loodust – valla areng peab toimuma jätkusuutliku arengu põhimõtetest lähtuvalt. Tasakaalu leidmine kõikide soovide vahel on keeruline, aga tasakaal tuleb kindlasti leida.

Soovitud olukorra saavutamise peamine tee on Viljandi valla konkurentsivõime suurendamine tööturul. Edu saavutamiseks on valitud neli strateegilist suunda:

- inimkapitali arendamine
- ettevõtluskeskkonna ja majanduse arendamine
- maine kujundamine
- elukeskkonna ning tehnilise ja sotsiaalse taristu arendamine.

Aeraatorid Rockhamari (Rootsi) tselluloositööstuse reoveepuhastus-seadmetes. Seadmed on valmistanud ja paigaldanud AS J.I.T. Rootsi firma Celpateknika litsentsi alusel. Seadme on välja töötanud 90 aastat tagasi Viljandis sündinud Eesti insener Rudolf Woode. Praegu juhivad firmat pojad Erik ja Jaan Woode. Seadme nimi on Celpox 1910. J.I.T. töökojas on ka töötav mudel, mida saab huvilistele demonstreerida.

AS J.I.T.

Üle 20 aasta tegutsenud aktsiaselts J.I.T. on välja kasvanud ajast, kui firma kolm asutajat tegelesid Ekseko seakombinaadi reoveepuhasti tehnoloogilise lahenduse väljatöötamisega. Nimi J.I.T. tuleb küll asutajate eesnimede esitähedest, aga firma juhi Ivo Niglase sõnul sobivad tõlgenduseks hästi ka muud variandid, näiteks „jälle ilma tööta“ või „just in time“. Õigel ajal õiges kohas olla on ettevõttele väga oluline.

AS J.I.T. tegeleb reoveekäitlusseadmete ja -tehnoloogiaga. Ettevõtte pakub terviklahendusi olme- ja tootmisreovee käitlemiseks – nii uute puhastite rajamiseks kui ka olemasolevate rekonstrueerimiseks. Samuti tegeleb ettevõtte reoveepuhastite tehnoloogiliste seadmete müügi, paigalduse, teenindamise ja remondiga. Pakutakse ka konsultatsioone, tehnoloogiaprojekte ning hinnanguid ja ekspertiise.

Terviklahenduste pakkumine reoveepuhastite projektilahenduse väljatöötamisest kuni valmisenihitamiseni keskkonnakaitse ja -hoiuga seotud valdkonnas nõuab laialdasi teadmisi mitmel alal. Tegeleda tuleb nii metallitööde, elektroonika ja automaatikaga kui ka füüsika, keemia ja mikrobioloogiaga. Universaalsus ja terviklahenduste pakkumine on olnud AS-i J.I.T. senise edu alus.

Paarikümne aasta jooksul on firmal olnud hulgaliselt objekte kogu Eestis. Suuremad ja olulisemad neist on Tartu ja Narva reoveepuhastusjaam. Töid on tehtud ka väljaspool Eestit – Leedus, Ukrainas, Rootsis, Norras, Poolas, Šveitsis, Portugalis ja Hispaanias. Töö olemuses seejuures suurt vahet pole, sest kvaliteedi- ja keskkonnanõuded on ühtmoodi ranged igal pool.

2015. aasta kevadel lisandusid ettevõtte tegevusalade hulka metalltoodete valmistamine, metalli töötlemine ning metallkonstruktsioonide valmistamine ja paigaldus, sest liituti selles valdkonnas tegutseva aktsiaseltsiga Sektoron. Õigupoolest oli firma samuti Viiratsis tegutsenud Sektoroniga tihedat koostööd teinud juba paarkümmend aastat ja alusepanijadki on kahel firmal samad. Sektoron oli saanud enamiku töödest just J.I.T. tellimusel. Ivo Niglase selgitust mööda jõudis ühel hetkel lihtsalt kätte aeg, mil polnud otstarbekas enam kahte eraldi firmat pidada.

J.I.T. ja Sektoroni kogukäive oli 2013. aastal ligi 1,5 miljonit eurot. Kahe firma peale kokku on ettevõttes nüüd ametis kümmekond inimest.

Loodi kooli õpilased põllutööl, 1938

INIMKAPITALI ARENDAMINE

Viljandi valla elanikud tulevad majanduslikult hästi toime, on loovad ja kohanemisvõimelised, oma elukohta väärtustavad aktiivsed kodanikud.

Valla areng saab toimuda inimese arengu kaudu. Inimese areng on aga väga laiahaardeline mõiste ja põhimõtteliselt tuleb seda toetada kogu selle mõiste mitmekesisuses. Viljandi valla arengu seisukohalt on 2016. aasta ja lähiaastate peamine ülesanne arendada valla inimkapitali selliselt, et vallas oleks

- piisavalt töökohti loovaid ja hoidvaid eestvedajaid, kes suudavad tuua inimesi Viljandi valda, tagada vallas hea ettevõtlus- ja majanduskeskkonna ning aktiivse kodanikuühiskonna,
- piisaval arvul tööturul hakkama saavaid inimesi, kes väärtustavad elukohana Viljandi valda ja toetavad oma tegevusega valla majanduskasvu.

Viljandi vald vajab kõiki inimesi. Oluline on, et vallas tunneksid end hästi siin juba elavad inimesed ja et üha rohkem inimesi leiaks põhjuse saada Viljandi valla elanikuks. Inimkapitali arendamisel on oluline luua võimalused valla elanike arenguks haridussüsteemi kaudu. Valla koolides antav haridus peab olema kõrgel tasemel. Kvaliteetse hariduse andmine algab lasteaiast ehk alusharidusest, jätkub põhikoolis, gümnaasiumis, kutsehariduses ja kõrgkoolis. Gümnaasiumi ega kõrgkooli vallas ei ole, aga valla elanikele peavad olema loodud tingimused ka kesk- ja kõrghariduse saamiseks. Kutsehariduses on oluline roll täita Vana-Võidus asuval Viljandi Kutseõppekeskusel.

Inimkapitali arendamine on pidev protsess, inimese arengut ja aktiivsust tuleb toetada elukaare igas faasis. Vägisi ei ole aga võimalik kedagi arendada. Peale võimaluste tagamise on oluline teadvustada enesearengu ja tervisepotentsiaali parandamise vajadust. Oluline on, et Viljandi valla koolid õpetaksid õpilasi nägema Viljandi valla ja kogu Viljandimaa võimalusi.

AS ROOTSI MÖÖBEL

Ettevõtte Rootsi Mööbel ajalugu ulatub umbes 15 aasta tagusesse aega. Toona Välgita külas kunagise Rootsi suurfarmi ruumides tegutsema hakanud firma tootis peamiselt allhanke korras mööblidetaile maailmakuulsale mööblifirmale IKEA. Pole imestada, et sellise nimega firma toodang jõudiski peamiselt just Rootsi.

Kolm aastat tagasi vahetusid Rootsi Mööbli omanikud ja see tõi kaasa suunamuutuse ka ettevõtte tegevuses. Varem puidutöötlemisega tegelenud firmas asuti valmistama hoopis madratseid, voodeid ja vooditsi. Ettevõtte tegevjuhi Egert Isperti sõnutsi oli üks valdkonnavahetuse olulisimaid põhjuseid tootmise kallinemine ja võimaluste ahenemine konkurentsitihedas puidutöötlemissektoris.

Eelmiste omanike ajast on ettevõttele jäänud veel üks puiduga seotud projekt ja puiduga on kokkupuuteid ka voodite valmistamisel, aga märksa vähem. Puit on asendunud tekstiilide, poroloonide ja metallvedrudega. Seetõttu on ühtlasi vähenenud tootmine masinate ja seadmetega ning kasvanud inimteguril põhinevate tööde osatähtsus. Praegu pakub ettevõtte tööd üle 30 inimesele ja palkab töötajaid juurde.

Keskmiselt valmistab AS Rootsi Mööbel ühes kuus 5000 madratsit, 500 mootorvoodit ja 500–700 vooditsa. Pikaajalised lepingud on sõlmitud nii klientide kui ka allhankijatega.

Hoolimata valdkonnavahetusest on jäänud samaks peamine eksporditurg – ettevõtte toodang läheb endiselt peaaegu täies mahus Rootsi. Jätkub ka koostöö Välgital naabriks oleva puidutöötlemisfirmaga OÜ Valge VN.

Rootsi Mööbli suurimaks plussiks peab Egert Ispert tellimuste täitmise kiirust. „Meie eesmärk on olnud alati klientide soovid võimalikult ruttu täita. Kui tellimus tuleb, siis juba nädala pärast peab toodang ettevõtte väravast välja minema,” selgitas ta. Selle eelduseks on põhjalikult läbi töötatud tarneahel ja kindlad koostööpartnerid.

AS Rootsi Mööbel on ühtlasi osa samadele omanikele kuuluvast kontsernist, mille tegevusalad on hulgikaubandus, tootmine ja komplekteerimine ning transport. Rootsi ja Eesti kapitalile kuuluva kontserni tegevused on sõsarettevõtete vahel ära jaotatud. Kokku on kontsernis tööl 100 inimest.

Kitsarööpmeline rong Siniallikul

ETTEVÕTLUSKESKKONNA JA MAJANDUSE ARENDAMINE

Viljandi vald on ettevõtlik, nutikalt spetsialiseerunud ja koostööd väärtustav piirkond, kus ressursse kasutatakse jätkusuutlikult. Viljandi valla ja selle lähiümbruse tööturg on atraktiivne nii Viljandi valla elanikele kui ka teistele eestimaalastele.

Viljandi valla peamine väärtus on inimene. Täisväärtusliku elu tagamine ei ole võimalik majandusliku arenguta. Viljandi vald on praeguses Eestis suur vald, kuid mitte nii suur, et majanduslik areng üksi tagada. Viljandi valla majanduse areng saab toimuda ainult koostöös naaberomavalitsustega, koostöös kogu Viljandi maakonnaga.

Viljandi valla majandusarengu tagavad eelkõige Viljandi vallas ja Viljandi maakonnas tegutsevad ettevõtjad. Avaliku sektori ülesanne on toetada ettevõtjate tegevust, luua ettevõtjatele soodus majanduskeskkond ning aidata kaasa ettevõtjate konkurentsivõime parandamisele ja arengule.

Ettevõtjate tegevuse toetamise tulemusel peaks Viljandi valda ja maakonda juurde tekkima uusi, töötajatele atraktiivseid töökohti. Soovitud tulemus loodetakse saada ettevõtjate kaasamisega otsustusprotsessi, kompetentsikeskuste loomisega, tööstuspargi arendamisega Viljandi vallas ja Viljandi Kutseõppekeskuse arendamisega.

Eesti regionaalarengu strateegia kohaselt on Viljandimaal eelisarendatavad kasvuvaldkonnad Eesti rahvuskultuuril põhinev (loome)ettevõtlus ning tervise- ja loodustoodete arendus koos tootmisega. Kindlasti neid valdkondi Viljandi vallas arendatakse.

Viljandi valla oluliseks tugevuseks tuleb pidada viljaka põllumaa olemasolu ja Võrtsjärve potentsiaali kalakasvatuse ning loodusturismi arendamisel. Olemasoleva potentsiaali ärakasutamine on Viljandi valla majanduse arendamisel olulise tähtsusega. Vähemalt sama oluline on aga olla avatud uutele ideedele – uute ideede integreerimine olemasoleva potentsiaaliga kiirendab majanduse arengut. Uute perspektiivsete ideede äratundmine ja toetamine on Viljandi valla majandusarengu tagamisel ülitähtis.

OÜ VALGE VN

Eesti kapitalile kuuluv osaühing Valge VN tegutseb alates 1997. aastast, alustades tookord saeveskina. Praegu on Välgita külas kunagise Rootsi suurfarmi ruumides asuva puidutööstusettevõtte peamised tooted lävepakud, ukسلengid, aknalauad ning lehtpuust piirde- ja põrandaliistud. Valmistatakse ka eritellimusel mööblit, treppe ja tammest põrandalaudu. Teenustööna pakutakse puidu kuivatamist.

Puidufirma peamised toormaterjalid on tamm, mänd, pöök, kask ja saar. Pöök tuleb seejuures Saksamaalt ning tamm Ukrainast ja USA-st, sest Eestis neid puiduliike tööstusele vajalikus koguses saada pole.

Ettevõtte ühe omaniku ja juhi Aimar Varula sõnatsi tehakse lävepakke ja ukسلenge allhanketööna eeskätt Soome ja Eesti uksetootjatele. „See on meie nišš. Suurte uksetootjate jaoks on lävepakkude tegemine pisike töö, see ei anna suurt mahtu. Pealegi on need kõvad puuliigid, mis nõuavad teistsugust töötlemist.“

Ühes kuus valmib ettevõttes keskmiselt 34 000 uksepakku, 3700 ukسلengi, 2000 aknalauda ja 3500 liistu. Peale Soome ekspordib ettevõtte oma toodangut peamiselt Rootsi, Norra, Taani ja Läti. Pikaajaliste koostööpartneritega on firmal juba 7–8 aasta pikkused sidemed. Pikk koostöö seob ettevõtet ühtlasi Välgital samas paigas tegutseva AS-iga Rootsi Mööbel, mis on varasema puidutöötlemise ja mööbli-detailide valmistamise asemel keskendunud nüüd peamiselt vooditele ja madratsitele.

OÜ-l Valge VN niisugust suunamuutust plaanis pole ja ettevõtte jätkab endistviisi puidutööstusfirmana. Küll aga lubavad seadmed suurendada tootmisvõimsust ning võimalust mööda jätkub kogu aeg automatiseerimine ja kiiremate seadmete soetamine. Samuti on võetud eesmärgiks oma tooteid võimalikult palju vääristada, näiteks paigaldada kohe ka ukسلukud ja -hinged.

Ettevõttes töötab kahes vahetuses kokku 45 inimest. OÜ Valge VN käive oli 2014. aastal 2,2 miljonit ja 2015. aastal 2,5 miljonit eurot. Aimar Varula jutu järgi ongi võetud sihiks kasvatada ettevõtte müüki igal aastal 10%.

Anu Raua vaibad

MAINE KUJUNDAMINE

Viljandi vald tekitab omades uhkust ning külalistes huvi ja imetlust.

Positiivsus genereerib positiivsust ja negatiivsus negatiivsust. On oluline, et osataks näha ja võimendada positiivset. Ühiskonnas ei piisa enam, et positiivsed nihked toimuvad, positiivsed nihked peavad positiivsena ka välja paistma. Asi peab hea olema ja hea ka paistma. Heast asjast tuleb maailmale teada anda. Teisiti ei ole enam võimalik.

Viljandi valla maine tugineb Viljandi valla väärtustel ja senistel edulugudel. On oluline, et Viljandi vald läheks kaasa globaliseeruva maailma arengutega, kuid säilitaks globaliseerivas maailmas oma eripära. Vaieldamatult on see keeruline ülesanne, aga selle ülesande lahendamisega peab hakkama saama.

Joosep Toots ütles kunagi Jorh Adniel Kiirele: „Parim soovitus tublile mehele on mees isel“. Viljandi valla võimalusi peab aktiivselt ja süsteemselt tutvustama. Et külalised tahaksid Viljandi valda tulla, tuleb teha pidevat tööd, kuid kõige tähtsam on, et Viljandi valla elanikud ise usuksid oma valda.

Osa Viljandi vallast kuulub mulgi kultuuriruumi, osa Võrtsjärve piirkonda, osa valla territooriumist hõlmab Sakala kõrgustik. Viljandi vallas on elanud ja töötanud mitmed Eesti suurmehed. Kõigest sellest tuleb maailmale jutustada, kuid maine parandamiseks on kõige olulisem anda maailmale teada Viljandi valla eelistest ettevõtlusega tegelemisel.

OÜ PINSKA

1999. aastal asutatud, Eesti kapitalil põhinev puidufirma Pinska on aastatega arenenud väikesest saeveskist kompleksiks, mille eesmärk on puidu edasine vääristamine. Nõnda ongi firma samm-sammult liikunud sae- ja hõvelmaterjali tootmisest keerukamate toodeteni. Praegu on ettevõtte kõige olulisem tegevusala moodulmajade valmistamine, millega on tegeldud kolm aastat. Sellele eelnes värvitud voodrilaudade ning puidust fermide ja liimpuittalade valmistama hakkamine.

Keerukamate toodete lisandudes on lihtsamat puidutöötlust ajapikku vähemaks jäänud. Näiteks ümarpalkide saagimine, mis firma algusaegadel oli üks tegevusvaldkondi, on nüüdseks lõpetatud ja toore ostetakse sisse saematerjalina Venemaalt.

Aastas valmib Pinksas 30–40 moodulmaja ja selle tulemusega on ettevõtte Eestis puitmajade valmistajate seas üks keskmikke. Lõviosa majadest läheb pikaajaliste koostööpartnerite vahendusel ekspordiks: 70% Norra ning 20% Rootsi ja Soome. Kümnendik Pinska tehtud majade ostjatest on aga Eesti eraomanikud.

Liimpuittalade ja fermidega on asi see-eest vastupidine – 90% neist läheb kasutusele kodumaistel ehitustel. Neid tellivad nii teised ettevõtted (umbes 60% toodangust) kui ka eraisikud. Seejuures on Pinska Eesti suurim puidust fermide valmistaja ja liimpuidust talade tootjate hulgas hinnanguliselt 3.–4. kohal. Viimase aja suurematest objektidest on OÜ Pinska valmistatud fermid näiteks Viljandi uuel laululaval.

Ühes kuus tehakse keskmiselt 15 maja katusekonstruktsioonid ja kõik need tellimustööd erinevad olenevalt ehitisest ja kliendi soovist. Kuna projekti autoril on võimalik paberile joonistada ükskõik mida, on tulnud mõnel korral ka tõdeda, et täpselt sellist konstruktsiooni pole võimalik valmistada. Sellisel juhul on aga pakutud ja leitud mõni teine lahendus, millega klient rahule jääks.

Peale osaühingule nime andnud Pinska küla on ettevõttel tehas ka Viljandis, kus tehaksegi moodulmaju. Liimpuittalade valmistamiseks aga avati 2016. aasta alguses uus tootmishoone Mäeltküla külas Viiratsi lähedal.

Viljandi Klaassepa kivitee ehitus, 1926

ELUKESKKONNA NING TEHNILISE JA SOTSIAALSE TARISTU ARENDAMINE

Viljandi valla tehniline ja sotsiaalne taristu tagab ajastule vastava ettevõtlus- ja elukeskkonna.

Ettevõtluses kasutatavad tehnoloogiad muutuvad kiiresti ja ettevõtluse nõuded tehnilisele taristule samuti. Seetõttu on pidev tähelepanu taristu arendamisele hädavajalik. Majandusareng ilma ettevõtlusele sobiva tehnilise taristuta ei ole mõeldav, ka taristu on majanduse osa. Taristu arendamiseks loodud töökohad on sama olulised kui muudes majandusvaldkondades loodud töökohad. Viljandi valla tehnilise taristu arendamise kolm põhisuunda on järgmised: parandada teedevõrgu tehnilist seisundit, kindlustada kvaliteetse elektrienergiaga varustatus, luua nüüdisaegse andmeside võimalused valla asustatud aladel.

Viljandi valla arengukava järgi tagab valla arengu eelkõige inimkapitali arendamine, mille tulemusena areneb ka ettevõtlus- ja majanduskeskkond. Peale kindlustunde töö olemasolus vajab inimene kindlustunnet ka paljude sotsiaalvaldkonna teenuste kvaliteedis ja kättesaadavuses, olulisemad on siin haridus- ja tervishoiuvaldkond. Selline kindlustunne peab Viljandi valla elanikel olema. Nii töötav kui ka mittetöötav inimene vajab võimalust puhkuseks, enesearendamiseks, vaba aja veetmiseks ja kultuuri edasikandmiseks.

Viljandi valla arengukava kohaselt (mis kattub Viljandi maakonna arengustrateegia seisukohtadega) on nii tehnilise kui ka sotsiaalse taristu arendamise ülesanne toetada ettevõtlus- ja majanduskeskkonda – taristu seisund ei tohi takistada ettevõtluse arendamist.

Pikemas perspektiivis strateegia loodetavasti muutub ja inimkapitali arendamine saab oluliselt laiahaardelisemaks kui pelgalt ettevõtlusalase võimekuse suurendamine. Keskendumine külakiikede ja -majade ehitamisele ei ole peatanud inimeste väljarännet Viljandi vallast ja maakonnast ning seepärast vajab Viljandi valla arengustrateegia sisulist muutust, kuid see ei muuda põhiväärtusi – endiselt on Viljandi valla põhiväärtus inimene, Viljandi valla elanik. Ettevõtluse arendamine peab toimuma säästva ja jätkusuutliku arengu põhimõtete kohaselt, Viljandi vald on endiselt koht, kus seistakse hea eesti keele ja kultuuri arendamise eest vastavalt Eesti Vabariigi põhiseadusele.

AS VIIRATSI SAEVESKI

Viiratsi saeveski asub Vana-Võidu külas, mis ettevõtte loomise ajal 2002. aastal kuulus Viiratsi valda. Selle järgi sai saeveski ka oma nime. AS Viiratsi Saeveski koos oma tütarettevõtetega AS Aegviidu Puit ja AS Viru-Nigula Saeveski moodustavad kontserni, mille peamine tegevusala on saematerjali tootmine. Saeveskite emaettevõtted on kaks Eesti juhtivat, üle 20 aasta edukalt tegutsenud puidutööstus-kontserni – Lemeks Grupp ja AS Rait.

Kolmes saeveskis valmivat laias sortimendis saematerjali kasutatakse nii ehituses kui ka järeltöötluses mitmes puidutööstusettevõttes. Järeltöötlejad omakorda väärindavad saematerjali edasi hõövel-materjaliks, mööblikomponentideks ja mööbliks, liimpuittaladeks, aia- ja elumajadeks ning paljudeks muudeks toodeteks.

2014. aastal võtsid saeveskid kasutusele ühise kaubamärgi Nordwood, mille all turustatav saematerjal ning sellest valmistatud tooted on hinnatud nii Eestis kui ka paljudes välisriikides. Kolm saeveskit tootsid 2014. aastal ühtekokku 216 000 kuupmeetrit saematerjali, millega neil on Eesti saeveskite seas ligi 15% turuosa. Pikaajalise puidutöötlemiskogemusega ja tänapäevase sisseseadega saeveskid pakuvad praegu stabiilset tööd 134 inimesele.

60 töötajaga AS Viiratsi Saeveski on oma aastakäibe poolest – 23 miljoni eurot – üks Viljandi valla suuremaid Eesti kapitalil põhinevaid ettevõtteid. 2014. aastal tootis ettevõtte umbes 100 000 kuupmeetrit saematerjali, millest 70 000 kuupmeetrit kuivatati ja käsitleti efektiivse kombiliiniga.

Selleks et ettevõtete toodang oleks müügiturgudel konkurentsivõimeline, tuleb seadmeid pidevalt ajakohastada ja kuluefektiivsust suurendada. Nordwoodi kaubamärgi all tegutsevad ettevõtted on viimase 3–4 aasta jooksul süsteemselt investeerinud üle 10 miljoni euro.

Oluline oli Viiratsis 2,5-megavattise võimsusega hakkepuidukatla käivitamine 2014. aastal, kuid ka uue kontori ja olmeruumide ehitus ja kasutuselevõtt, mis aitasid olulisel määral parandada töö- ja olmetingimusi. 2015. aasta I kvartalis valmis ettevõtte edasisi arenguplaane arvestav 50 taskuga uus palgisorteerimisliin. Järgmisena võeti aga saeveskis ette üle viie hektari suuruse laoplatši ehitus. Selle asfalteerimine on Viljandi maakonna teedehituses olnud kindlasti üks viimase aja suurematest investeeringutest.

Viljandi vald Eestis ja Viljandi maakonnas

	Viljandi vald	Viljandi maakond	Eesti	Osatähtsus, %	
				Viljandi maakonnas	Eestis
Pindala, km²	651	3 420	43 468	19,04	1,50
Rahvaarv, 1.01.2015					
Elanike arv	9 517	47 010	1 313 271	20,24	0,72
0–14-aastased	1 460	6 845	209 596	21,33	0,70
15–64-aastased	6 219	29 755	857 323	20,90	0,73
vähemalt 65-aastased	1 838	10 410	246 352	17,66	0,75
mehed	4 733	22 353	614 389	21,17	0,77
naised	4 784	24 657	698 882	19,40	0,68
Vähemalt 15-aastased hariduse järgi, 1.01.2014					
Elanike arv	8 145	40 620	1 107 791	20,05	0,74
põhiharidus või madalam	2 097	10 017	200 854	20,93	1,04
kutseharidus või kutsekeskharidus põhihariduse baasil	2 358	10 242	213 187	23,02	1,11
keskharidus	1 348	7 529	223 234	17,90	0,60
kutseharidus keskhariduse baasil	536	2 872	81 693	18,66	0,66
kõrgharidus	1 549	8 714	351 228	17,78	0,44
Sünnid, 2005–2014	1 033	4 918	148 435	21,00	0,70
Surmad, 2005–2014	1 324	7 230	162 009	18,31	0,82
Abiellujad, 2005–2014					
Mehed	317	1 533	59 889	20,68	0,53
Naised	285	1 424	59 889	20,01	0,48
Lahutajad, 2005–2014					
Mehed	208	988	34 155	21,05	0,61
Naised	163	904	34 155	18,03	0,48
Registreeritud töötute aastakeskmise arv, 2015	165	770	27 989	21,43	0,59
16–24-aastased	29	136	3 532	21,32	0,82
25–54-aastased	107	499	19 430	21,44	0,55
55-aastased kuni pensioniealised	28	135	5 027	20,74	0,56
mehed	77	342	13 015	22,51	0,59
naised	88	428	14 974	20,56	0,59
Toimetulekutoetused, 2014					
Toetused kokku, eurot	82 613	534 007	17 874 903	15,47	0,46
Toetus toimetulekupiiri tagamiseks, eurot	81 404	513 301	17 103 492	15,86	0,48
Rahuldatud taotluste arv toimetulekupiiri tagamiseks	508	2 895	101 273	17,55	0,50
Toetust saanud perede arv	116	751	16 571	15,45	0,70
kord aastas	32	301	2 897	10,63	1,10
12 korda aastas	7	56	3 134	12,50	0,22
Brutotulu saajad, 2014	3 581	18 188	518 495	19,69	0,69
alla 25-aastased	334	1 652	38 546	20,22	0,87
25–49-aastased	1 942	9 628	293 045	20,17	0,66
50–62-aastased	1 041	5 364	144 923	19,41	0,72
vähemalt 63-aastased	265	1 544	41 980	17,16	0,63
mehed	1 778	8 654	242 713	20,55	0,73
naised	1 803	9 534	275 782	18,91	0,65

Viljandi vald Eestis ja Viljandi maakonnas

Järg

	Viljandi vald	Viljandi maakond	Eesti	Osatähtsus, %	
				Viljandi maakonnas	Eestis
Palgatöötaja brutotulu, 2014, miljonit eurot	36,42	183,29	5 935,86	19,87	0,61
alla 25-aastased	2,56	12,47	294,29	20,50	0,87
25–49-aastased	22,02	107,83	3 754,97	20,42	0,59
50–62-aastased	9,83	51,34	1 537,41	19,15	0,64
vähemalt 63-aastased	2,02	11,65	349,20	17,31	0,58
mehed	20,80	100,50	3 193,62	20,70	0,65
naised	15,62	82,79	2 742,25	18,87	0,57
Kasutusse lubatud eluruumid (uusehitus), 2005–2014					
Arv	110	251	35 462	43,82	0,31
Pind, m ²	16 256	35 424	3 267 671	45,89	0,50
Kasutusse lubatud mitteamud (uusehitus), 2005–2014					
Arv	96	468	9 951	20,51	0,96
Suletud netopind, m ²	46 343	202 899	6 725 370	22,84	0,69
Maht, m ³	266 833	1 194 640	43 569 217	22,34	0,61
Üldhariduse päevaõpe põhikoolis, 2014					
Klassikomplektid	51	293	7 097	17,41	0,72
Õpilased	503	4 121	115 345	12,21	0,44
tüdrukud	227	2 014	55 938	11,27	0,41
Üldkasutatavad rahvaraamatukogud, 2014					
Raamatukogud	13	41	544	31,71	2,39
Fondi suurus, arvestusüksust	153 585	729 257	11 670 761	21,06	1,32
Lugejad	2 776	17 301	364 368	16,05	0,76
Laenutused, arvestusüksust	58 576	468 679	10 615 811	12,50	0,55
Töötajad	16	83	1 521	19,28	1,05
Pääteteeenistuses registreeritud tulekahjud, 2005–2014	498	2 578	84 735	19,32	0,59

Viljandi valla positsioon pingeridades

	Omavalitsusüksused		Koht pingereas ^a		Võrdlus, %	
	kokku	vallad	kokku	vallad	keskmise omavalitsus-üksusega	keskmise vallaga
Rahvaarv, 1.01.2015	213	183	21	7	154,4	357,1
Meeste arv, 1.01.2015	213	183	19	7	164,1	360,9
Naiste arv, 1.01.2015	213	183	24	10	150,2	364,0
Pindala, 31.12.2014	213	183	6	6	318,8	277,9
Rahvastiku tihedus, 1.01.2015	213	183	72	42	48,4	128,5
Osatähtsus kogurahvastikus, 1.01.2015						
0–14-aastased	213	183	82	70	96,1	90,6
15–64-aastased	213	183	47	41	100,1	101,8
vähemalt 65-aastased	213	183	158	134	103,0	102,5
Demograafiline töötururindeks, 1.01.2015	213	183	96	81	92,1	84,6
Ülalpeetavate määr, 1.01.2015	213	183	167	143	99,7	95,2
Sünnid, 2014	213	183	24–25	11–12	119,5	296,9
Surmad, 2014	213	183	13	2	196,7	427,3
Registreeritud töötud, 2015	213	183	25	10	125,6	316,5
Palgatöötaja kuukeskmine brutotulu, 2014	215	185	124	109	88,8	89,4
Brutotulu saajad, 2014	215	185	24	10	148,5	352,7
Toimetulekutoetused kokku, 2014	215	185	36	17	99,4	241,3
Rahuldatud taotluste arv toimetulekupiiri tagamiseks, 2014	215	185	34	15	107,8	242,1
Aastas 12 korda toimetulekutoetust saanud perede arv, 2014	215	185	75–82	54–61	48,0	103,0
Üldkasutatavad rahva- raamatukogud, 2014						
Fondi suurus	215	185	10	3	282,9	404,6
Lugejad	215	185	25	9	163,8	330,9
Laenutused	215	185	31	13	118,6	245,4
Pääteteenistuses registreeritud tulekahjud, 2014	215	185	17–18	8	169,0	330,2

^a Esimesel kohal näitaja suurima väärtusega omavalitsusüksus.

OÜ FRAXINUS

Kui minna Eestis mõnda kümme aastat tagasi ehitatud või põhjalikult remonditud peosaali või võimlasse, jäävad seal üsna suure tõenäosusega jala alla osaühingus Fraxinus valminud pörandalauad. See Holstres tegutsev ja Eesti kapitalil põhinev väikefirma valmistab täispuidust, eeskätt väärispuidust tooteid. Ettevõtte põhiline tegevusala on väärispuidust liistude, trepidetailide ja terrassilaudade valmistamine, pikaajaline kogemus on firmal ka puidust pörandakatete tootmisel. Klientide soovidele vastu tulles on tehtud ka muud ehitus- ja sisustustöödel vajaminevat – aknalaudu, uksi, mööblidetaile.

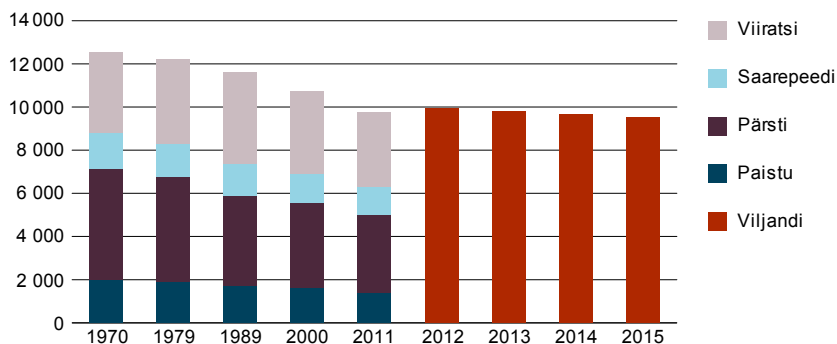
Pole ilmselt palju puiduettevõtteid, kelle toodangut helihargiga järele proovitakse. Aga just nii tehti Soomes massiivse tammepuidust orkestripörandaga, mis valmis Fraxinuses. Eesti viimase aja olulisematest ehitistest leiab Fraxinuse treppe ja pörandaid näiteks Tallinna Lennusadamast.

Peamiselt kasutab Fraxinus oma toodangu puhul kõva lehtpuitu, mis on hinnaline ja vastupidav materjal – tamm, saar, kask, vaher, termosaar, termotamm, lehis. Tooraine tuuakse ümarpuiduna sisse Ukrainast, sest seal on see kvaliteetsem kui Eestis. Kogu tootmine, sealhulgas ümarpuidu lõikamine ja puidu kuivatamine, toimub aga ettevõttes kohapeal.

Väärispuiduga tegelemine on firma teadlik valik. Vaatamata sellele, et väärispuidust toodang on n-ö tavapuidust märksa kallim ning ostjaid seetõttu keerulisem leida, eriti koduturul. Fraxinus ongi võtnud selge suuna ekspordi osatähtsuse suurendamisele. Nende toodang läheb eeskätt Norra, Soome ja teistesse Põhjamaadesse. Müügi puhul kasutatakse edasimüüjate ja agentide abi, ise ollakse keskendunud tootmisele. Toota jõuaks ka rohkem, aga maht sõltub tellimuste arvust.

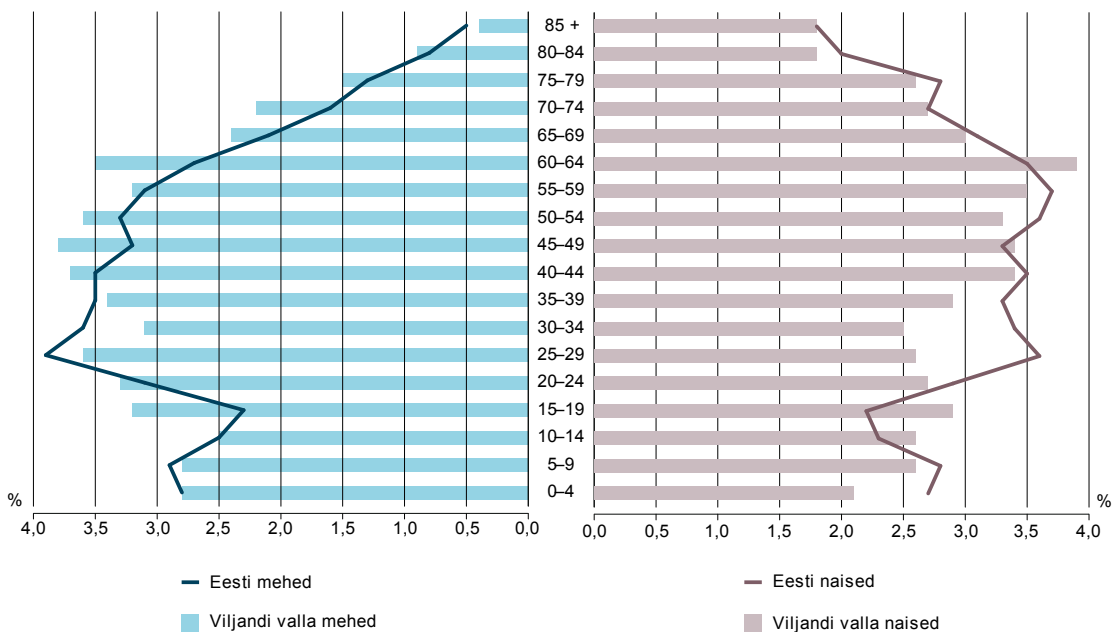
„Pigem teeme vähem, aga ilusaid ja kalleid asju, andmata järele kvaliteedis,“ kinnitab OÜ Fraxinus üks omanik Aimar Mutli. Hirmsasti tormata, suurtootjatega võidu joosta ja odavalt müüa, nii et lõpuks mingit kasumit ei tule, ei mängi tema sõnul väikefirma puhul välja. Fraxinus on oma niši leidnud ja selles ka jätkatakse. Seejuures panevad osaühingu omanikud Aimar Mutli ja Andrei Zujenkov toodete valmistamisel ka ise iga päev käed külge.

Viljandi valla elanikud, 1970, 1979, 1989, 2000, 2011–2015^a

^a Aastatel 1970 ja 1979 tegelik rahvastik, ülejäänud aastatel alaline rahvastik. Aastatel 1970–2011 rahvaloenduse andmed, aastatel 2012–2015 aasta alguse jooksev rahvastikustatistika. Rahvaarvu kasv 2012. aastal võrreldes 2011. aastaga tuleneb rahvaloenduse andmete korrigeerimisest (alakaetusega arvestamine).

Viljandi valla rahvastikupüramiid, 1.01.2015

OÜ LX MOTORS

OÜ LX Motorsi kolimine ligikaudu kolm aastat tagasi oma senisest asukohast Viljandi linnast Piiri tänavalt linnast välja tähendas muu hulgas seda, et ettevõttest sai hoobilt Viljandi valla suurim automüügifirma. Müügitulu poolest kuulub LX Motors ühtlasi kindlalt valla kümne suurema ettevõtte hulka.

Samal ajal oma valdkonnas võrdleb ettevõtte end teiste Viljandi automüüjatega ning selles arvestuses on LX Motors selle omaniku ja juhataja Tanel Alliksaare hinnangul praegu 2.–3. kohal. Siiski on ettevõtte aastaid olnud ka edukaim kohalik automüüja, nii nagu Honda linnamaastur CR-V on olnud aastaid Eestis enim müüdud auto.

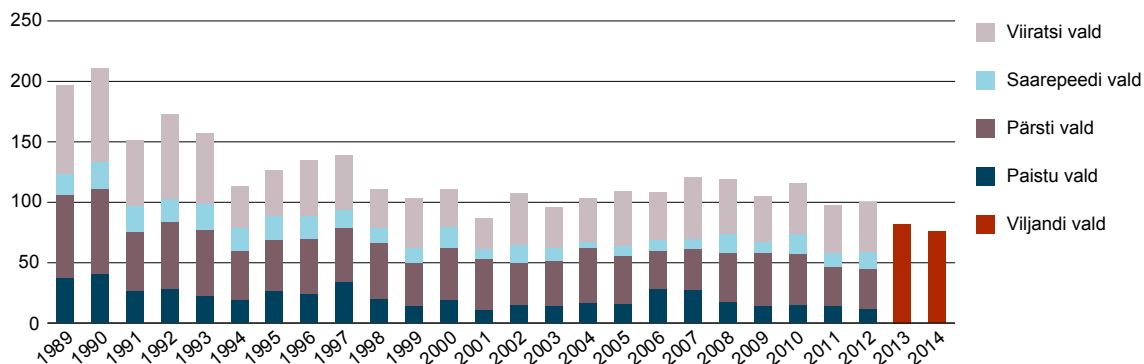
Tosinkond aastat tegutsenud LX Motorsi põhitegevus on uute Hondade müük, hooldus ja remont, kuid müüakse ka sama marki kasutatud autosid. Peale autode pakutakse soovijatele veel sama firma paadimootoreid ning muruniidukeid, mullafreese jt aiatööriistu. Ühele automargile keskendumine on Alliksaare sõnul ettevõtte teadlik valik. Mudelivalik on küll väiksem, aga Honda nõue on, et enda kõrval ei oleks müügil teisi automarke.

Automüügi suundumustest laiemalt rääkides tõdeb Alliksaar, et viimasel ajal on kasvanud just uute autode ost. Koos sellega jäädakse käima esindustes ka hooldust ja remonti tegemas. N-ö tavalistele autoremonditöökodadele võib see aga tähendada käibe ja klientide arvu vähenemist.

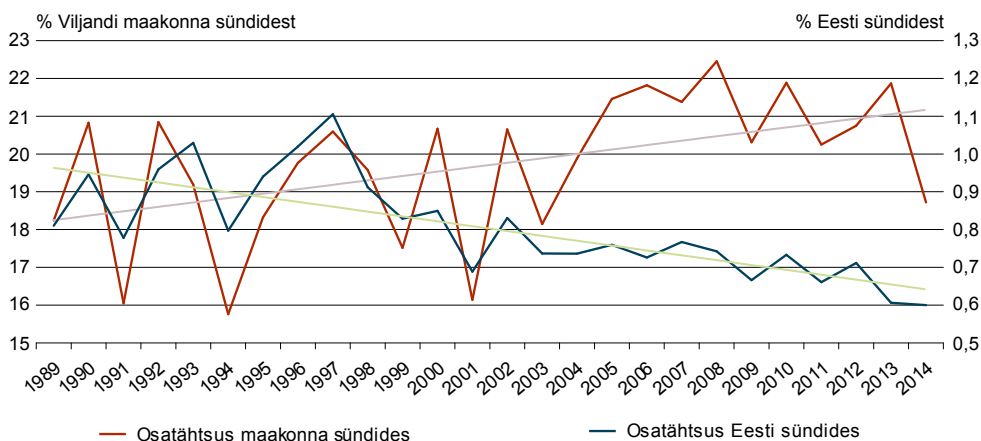
Viimased kolm aastat on LX Motorsi müüginäitajad olnud üsna stabiilsed. Aastas müüakse sadakond uut ja 20–30 kasutatud sõidukit. Äri- ja erakliente on autoostjate hulgas laias laastus pooleks. Osaühingu müügitulu ulatub 3,5 miljoni euroni aastas ning omaniku sõnutsi ollakse väikeses kasumis. Ettevõttes on kaheksa töötajat.

Klientide paremaks teenindamiseks käib pidev arendustöö. Viimati võeti selleks ette näiteks firma veebilehekülje ajakohastamine.

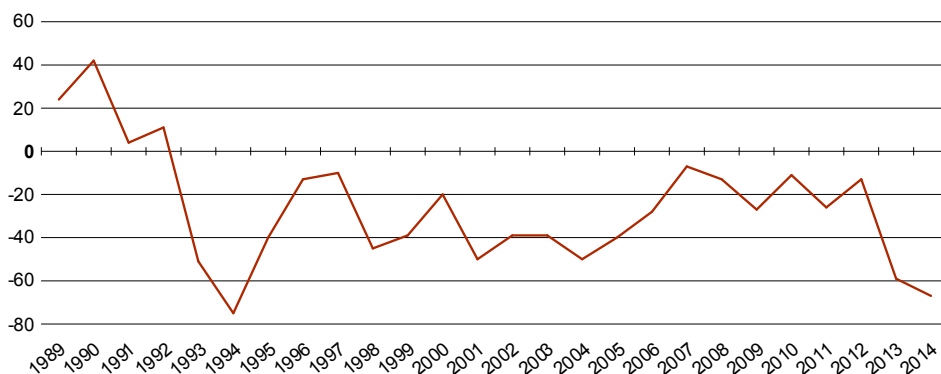
Sünnid Viljandi vallas, 1989–2014

Viljandi valla sündide osatähtsus Eestis ja Viljandi maakonnas, 1989–2014

Loomulik iive Viljandi vallas, 1989–2014

OÜ MELMAR

Viiratsis tegutsev osaühing Melmar, tuntuma nimega Melmari autolammutus, on asutatud aastal 1995. Melmari peamine tegevus on vanade autode kokkuost ja demonteerimine, kuid ka kasutatud varuosade müük ja paigaldamine, sest suure osa lammutamisele minevatest autodest moodustavad kõlblikud varuosad. Ettevõttes töötab neli inimest.

Autolammutus on jäätmekäitluse oluline lüli ja seal on käibel nii mõiste „korduskasutus“ kui ka „taaskasutus“, selgitab Melmari omanik Meelis Soomets. Esimene tähendab varuosade uuesti kasutusele võtmist ning selle osatähtsus sõltub suuresti sõiduki vanusest ja seisukorrast. Üldjoontes lähevad uuemad autod peamiselt juppideks, vanemad juba rohkem taaskasutusse, s.t jätkavad oma teekonda näiteks vanametallina, millest lõpuks samuti midagi uut tehakse.

Eraldi kategooria moodustavad veel keskkonnaohtlikud jäätmed, mida romusõiduk sisaldab ja mida võib käidelda ainult vastava litsentsiga ettevõtte. Melmaril on olemas jäätmeluba ja ohtlike jäätmete käitluse litsents. Kõik lammutusse saabuvad sõidukid tühjendatakse ohtlikest jäätmetest, mis antakse omakorda edasi nendega tegelevatele litsentsitud ettevõtetele. „Meile saabuvad sõidukid kustutame ühtlasi ise registrist, nii et inimesel ei ole vaja rohkem kuskile minna,“ lisab Meelis Soomets veel ühe olulise nüansi.

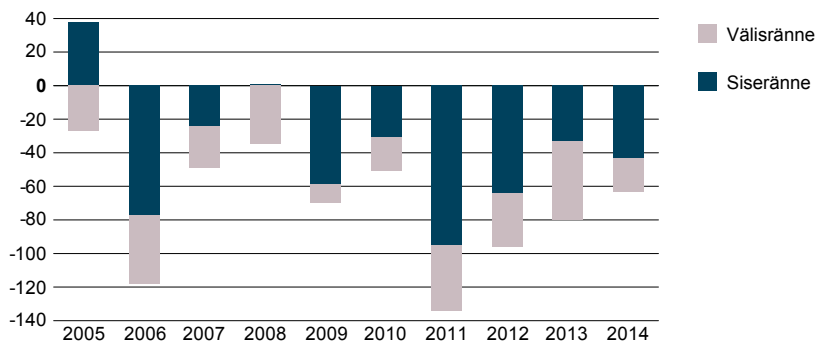
Paarikümne tegutsemisaasta jooksul on firma kordus- ja taaskasutusse saatnud mitu tuhat romusõidukit. Peale sõiduautode on nende seas olnud ka paar väikebussi. Viimastel aastatel jõuab Melmarisse lammutamisele keskmiselt 130–140 sõidukit aastas.

Ettevõtte algusaastatel andsid lammutustöökojas selgelt tooni avarii läbi teinud autod, mille taastamist ei pidanud omanikud vajalikuks. Praegu on enamik autolammutusse jõudvatest sõidukitest lihtsalt vanaks jäänud või kasutusväärtuse minetanud. Osa neist ei soovita enam remontima hakata, sest see võib liiga kalliks minna, või ei viitsita autot enam ülevaatusele viia ja selle asemel leitakse tee romulasse. Juhtub sedagi, et omanik on küll proovinud autot müüa, aga pole sõidukist lahti saanud ning siis müüakse see hoopis autolammutuskojale.

Meelis Soometsa mäletamist mööda on ette tulnud sedagi, et lammutamisele toodud auto on Melmaris korda tehtud, aga seda vaid kahel korral. Ühe sellise autoga sõidab ta praegu ise, teine juhtum oli umbes 20 aastat tagasi. Küll aga tehakse tihedat koostööd sõsarettevõttega OÜ Melmar VO, mis tegeleb uute varuosadega kauplemise ja autode remondiga.

Omaniku sõnul näitab vajadust autolammutusteenuse järele hästi asjaolu, et vahepeal on Melmari laoplatsti märksa suuremaks ehitatud. Platsil olev vaatepilt iseloomustab aga suuresti Eesti üldist liikluspilti – tooni annavad ikka samad automargid mis tänavatel ja teedelgi.

Viljandi valla rändesaldo, 2005–2014

Maakatastrisse kantud maa Viljandi vallas, 31.12.2014

	Pindala, ha	Osatähtsus, %
Kokku	63 702,5	100,0
Sihtotstarbe järgi		
Maatulundusmaa	59 846,9	93,9
Elamumaa	1 405,6	2,2
Transpordimaa	784,1	1,2
Kaitsealune maa	695,7	1,1
Tootmismaa	373,8	0,6
Sotsiaalmaa	328,6	0,5
Mäetööstusmaa	122,4	0,2
Jäätmeholdla maa	70,2	0,1
Ärimaa	49,9	0,1
Sihtotstarbeta maa	10,5	0,0
Riigikaitsemaa	8,6	0,0
Veekogude maa	6,4	0,0
Omandivormi järgi		
Eraomand	52 762,4	82,8
Riigiomand	10 308,3	16,2
Munitsipaalomand	607,4	1,0
Segaomand	16,3	0,0
Avalik-õiguslik omand	8,1	0,0

OÜ VANA-VÕIDU AUTOKESKUS

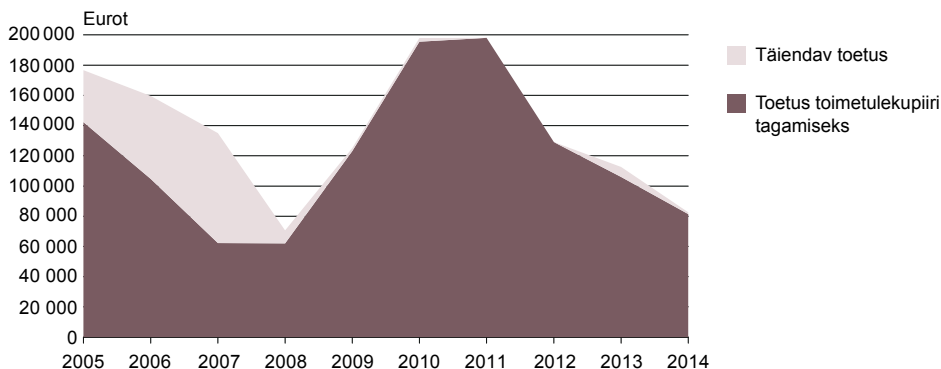
OÜ Vana-Võidu Autokeskus juht Indrek Karus peab oma ettevõtte kõige suuremaks plussiks asukohta. Ja kõige suuremaks miinuseks samuti asukohta. „Aastatega on juba nii välja kujunenud, et Viljandi järve org jagab maakonna kaheks ja see raskendab ligipääsu,” selgitab ta.

Sellele vaatamata ei ole Vana-Võidu külast näiteks Viljandisse kolimist ette võetud – pigem olla külas esimene kui linnas viimane. Linnakogemust siiski jagub, sest Vana-Võidu Autokeskuse omanikele kuulub ka Tallinnas autorehvide hulgimüügiga tegelev OÜ Saksa Rehvid. Vana-Võidu Autokeskuse pärusmaa on aga sõidu- ja veoautode remont ja rehvide jaemüük. Sünergia ja ressursi parem jagamine firmade vahel toimib.

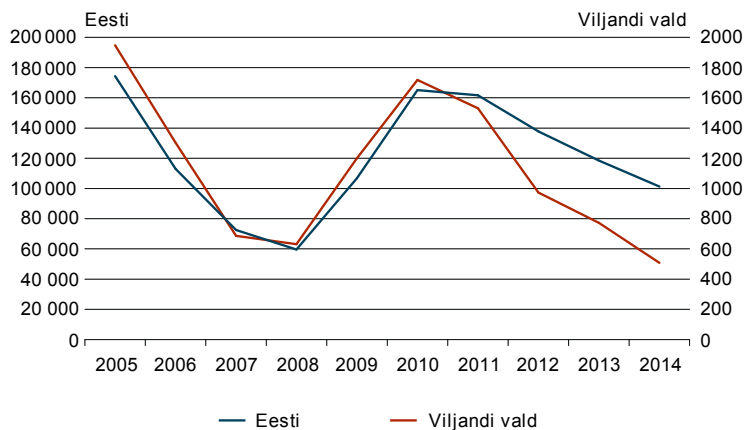
Üle 20 aasta tegutsenud autokeskusest käib aastas läbi 8000 – 10 000 sõidukit. Umbes 40% neist on veoautod ja 60% sõiduaudod. Suurem osa kliente on kas eraisikud või väikeettevõtted, suurfirmasid on nende hulgas vähem. Suured firmad ja asutused juhinduvad Indrek Karuse hinnangul suuresti hangetest ja hankevõitudest, Vana-Võidu Autokeskus aga hangetel ei osale.

Autokeskuses töötab viis inimest, müügitulu on aastas umbes 600 000 eurot ja ettevõtte on mõõdukas kasumis. Üldine suundumus on aga selline, et müügi ja teenuste maht kahaneb pisitasa enamikul valdkonna firmadel. Selle põhjuseks on Indrek Karuse sõnul nii tugev konkurents kui ka asjaolu, et autondus üldiselt praegu pigem hääbub. Ühelt poolt tuleneb see rahvaarvu vähenemisest, teiselt poolt jääb vähemaks ka autosid. „Kui varem oli peres ikka kolm autot, siis nüüd pigem kaks ning varsti juba üks. Autoga sõidetakse vähem ja teisi liiklusvahendeid kasutatakse rohkem ning linnad on tihti kinni ehitatud,” selgitab Indrek Karus. Ta toob näiteks Helsingi, kus kvartalite kaupa ei liigu üldse autosid – inimesed käivad jala või sõidavad jalgrattaga.

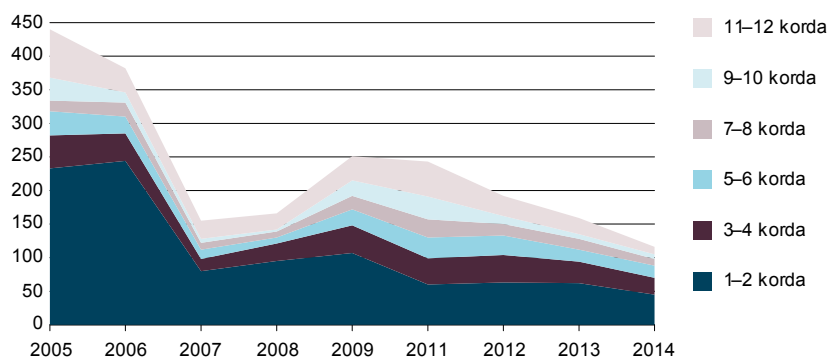
Toimetulekutoetused Viljandi vallas, 2005–2014

Toimetulekupiiri tagamise toetuse rahuldatud taotlused Eestis ja Viljandi vallas, 2005–2014

Toimetulekutoetust saanud pered Viljandi vallas toetuse saamise kordade järgi aastas, 2005–2014

OÜ SUJA EHITUS

OÜ Suja Ehitus on registreeritud 1996. aasta augustis ja esialgne plaan oli tegeleda elektersidetrasside ehitamisega. Praegu tegutseb ettevõtte neljas sektoris:

- vee- ja kanalisatsioonitrasside projekteerimine, ehitus ja hooldus (30% käibest);
- elektritööd, välisvalgustuse ehitus ja hooldus (25% käibest);
- pinnasetööd ja teedeehitus (30% käibest);
- teenustööd (suundpuurimine, masinate rent jms) (15% käibest).

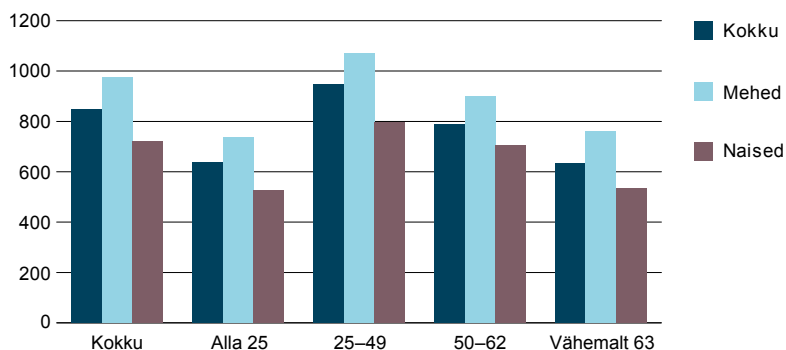
Tegutsedes mitmes valdkonnas, on ettevõtte suutnud saavutada olukorra, kus alapakkumistega ei ole pidanud kaasa minema. Firma on saanud rahulikult oma asja ajada ja laduda jätkusuutlikkuse tarbeks vundamenti. Suja Ehituse tehnikapargis on kallurid, treilerid, ekskavaatorid ja laadurid, tihendamistehnika, seireseadmed-lokaatorid jms pinnasetööde tegemiseks vajalik.

Inimesi on firmas kokku 23, kellest 6 on IT-töötajad. 2012. aastal oli firma käive 2,1 miljonit, 2013. aastal 1,6 miljonit ja 2014. aastal 2,2 miljonit eurot.

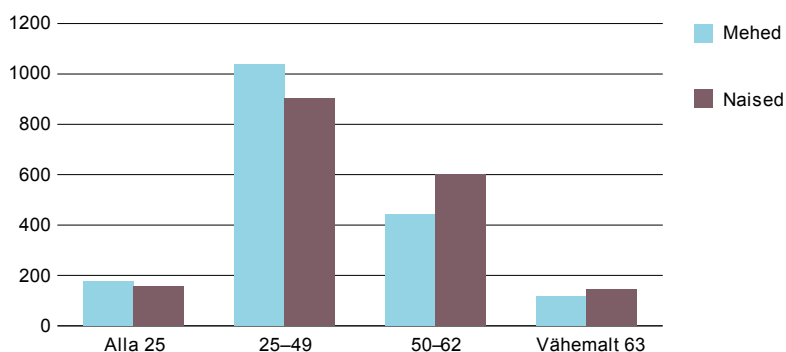
Ettevõtte prioriteedid on järgmised:

- teha ainult neid töid, mida nad oskavad ja milleks neil on vajalikud inimesed ja tehnika;
- võimaluse korral planeerida tööd jooksvas kuus nii, et ühegi tellija osatähtsus käibes ei oleks üle 30%;
- luua pädevatest ja õpivõimelistest inimestest töögrupid eri valdkondades;
- maksta ausalt makse ehk kui ei suuda seda teha, pole mõtet ettevõtlusega tegeleda.

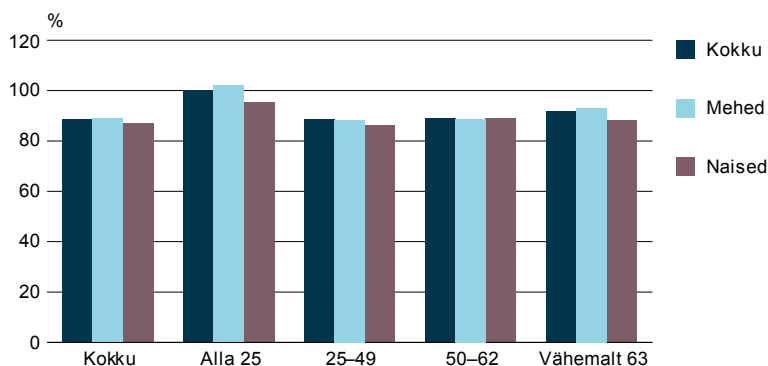
Palgatöötaja kuukeskmise brutotulu Viljandi vallas soo ja vanuserühma järgi, 2014

Brutotulu saajad Viljandi vallas soo ja vanuserühma järgi, 2014

Viljandi valla palgatöötaja kuukeskmise brutotulu võrreldes Eesti keskmisega soo ja vanuserühma järgi, 2014

AS RAMSI TURVAS

AS Ramsi Turvas on asutatud 1991. aastal. Ettevõtte põhitegevusala on turba ja turbatoodete tootmine ning müük.

Tänapäeval kasutatakse turvast kasvupinnasena taimekasvatuses ja mullapinnase parandajana. Turvast kasutatakse ka kütusena nii soojusenergia kui ka elektrienergia tootmisel.

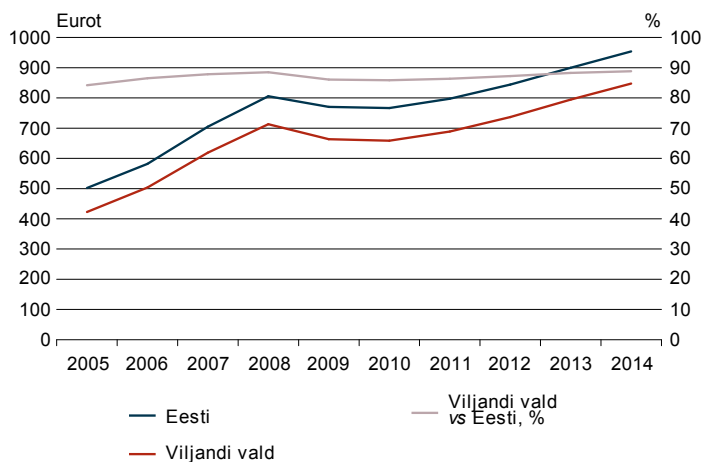
Eesti turu väiksuse tõttu ekspordib ettevõtte suure osa aiandusturbast riikidesse üle maailma. AS Ramsi Turvas on turba eksportimisega tegelenud alates ettevõtte asutamisest.

Ramsi Turvas tegeleb ka metallitööde ja masinaehitusega. Ettevõttes on aegade jooksul toodetud mitmesuguseid metalltooteid, masinaid ja seadmeid. Valmistatakse turbatootmistehnikat, kaubalaadimissildu ja -platvorme, metsaveotريلereid ning laadimiskraanasid.

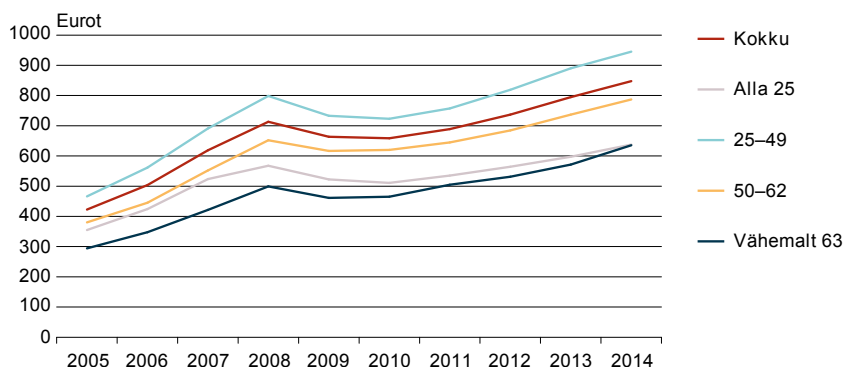
AS Ramsi Turvas toodab ja müüb sooja Ramsi asula elanikele ning ettevõtetele. Samuti haldab ettevõtte Ramsi piirkonna elektrivõrku.

AS-is Ramsi Turvas töötab 45 inimest. Ettevõtte müügikäive oli 2014. aastal 4 miljonit eurot.

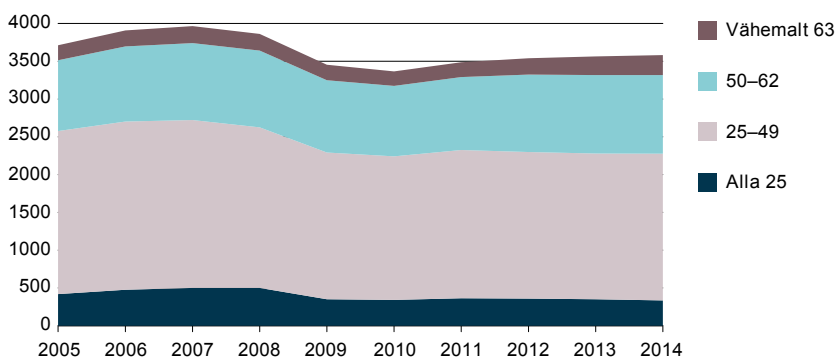
Palgatöötaja kuukeskmise brutotulu Eestis ja Viljandi vallas, 2005–2014

Palgatöötaja kuukeskmise brutotulu Viljandi vallas vanuserühma järgi, 2005–2014

Brutotulu saajad Viljandi vallas vanuserühma järgi, 2005–2014

OÜ ANNEMELI LIHATOOTED

OÜ Annemeli Lihatooted on Viljandi valla ja kaugemaltki inimestele tuntud pigem Karula lihatööstusena. Oma nime on ettevõtte saanud omanike Annely ja Meelis Ritsoni eesnimedest. Lihatööstuse ajalugu ulatub firma juhi Annely Ritsoni sõnul paarikümne aasta tagusesse aega ning alguse sai see puhtalt juhuse tõttu. Nimelt toodi neile ükskord kümme sealihatoorvorsti, mis tuli ära suitsetada. See kukkus hästi välja ja tekkis mõte veel proovida. Esimene lehm saadi vanaemalt, jahimehed tõid vorstipritsi, suitsuahi oli endal olemas ning algus oligi tehtud.

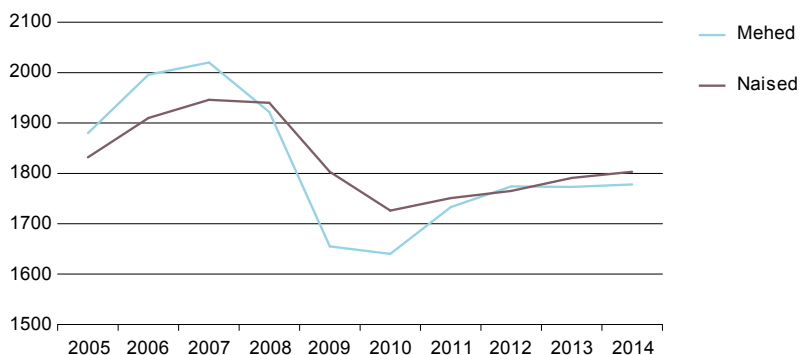
Algusaegadel käiski töö kodus ja kolmepäevaste tsüklitena – esimesel päeval liha konditustamine, teisel suitsutamine ja kolmandal valmistoodete müük. Mõne aja pärast saadi enda kasutusse Viljandi viljasalves asunud vorstitsehhi ruumid. Kui seal kitsaks jäi, hakati otsima suuremat pinda ning nii jõutigi 2004. aastal Karulasse. Seal oli küll spetsiaalselt vorstitööstuseks ehitatud hoone, aga see ei olnud jõudnud omal ajal tööle hakata ning tuli kõigepealt ümber ehitada ja sisustada.

Karula lihatööstuses valmistatakse poolsuitsuvorste ja sinke. Kõige intensiivsematel aegadel on ettevõttes valminud 40 tonni lihatooteid kuus. Praegu toodetakse ühes kuus keskeltläbi 12–13 tonni vorsti ja 6–7 tonni sinki. „Kui laenud olid veel peal, siis tuli hullul kombel pingutada. Nüüd on kohustused panga ees täidetud ja võtame asja rahulikumalt, elame normaalset elu,“ selgitab Annely Ritson.

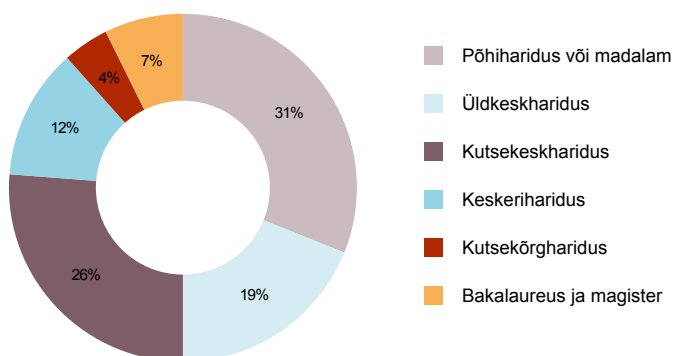
Valdava osa toodangust moodustavad omatooted. Nende müümiseks on ettevõtte rentinud boksi Viljandi turul. Suur osa toodangust aga sinna ei jõuagi, sest ostetakse ära juba lihatööstuses kohapeal. Samuti tehakse tellimustöid ja enamik kliente on aastate jooksul juba püsikundadeks saanud.

OÜ Annemeli Lihatooted käive oli 2014. aastal 1,27 miljonit eurot. Lihatööstuses on ametis kümme inimest. Nädalati ja kuuti töömaht erineb, aga kõige tihedamad töönädalad on teadagi jaanipäeva ja jõulude eel. Rahulikum aeg on aga aasta kolm esimest kuud.

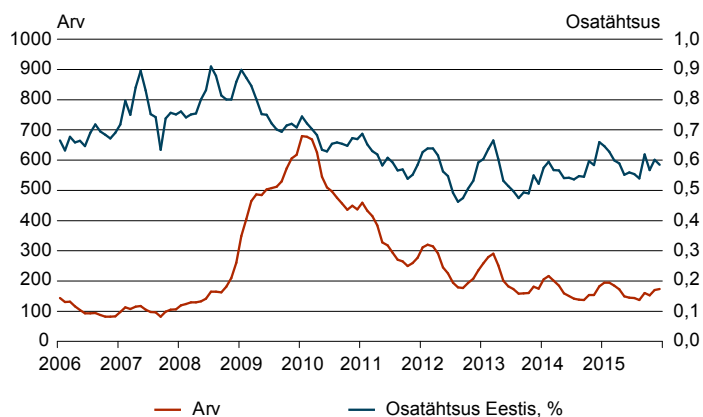
Brutotulu saajad Viljandi vallas soo järgi, 2005–2014

Viljandi vallas registreeritud töötud hariduse järgi, 2015

Viljandi valla registreeritud töötud ja nende osatähtsus Eesti töötutes, 2006–2015

AS OSKAR LT

Saarepeedil tegutsev AS Oskar LT on ilmekas näide samm-sammult kasvanud ettevõttest. 1992. aastal kolme-nelja inimesega alustanud singivalmistamisest on nüüdseks saanud moodne lihatööstus ja maakonna suurim toidutootja, kus jagub tööd ligi 100 inimesele. Seejuures oli ettevõtte põhitegevus algselt hoopis puiduga seotud ja valdkonnavahetus tõi kaasa ka nimevahetuse: Timberist (*timber* – ing puit) sai Oskar. See oli ühelt poolt ilus poisslapsenimi, teisalt on ju siga rahvasuus vend Oskar.

Toodete sortimenti kuulub umbes 100 nimetust. Et tarbijale pidevalt midagi uut pakkuda, püütakse aastas uute vastu välja vahetada 15–20 toodet. Oskaris valmib ühes kuus 150–200 tonni lihatooteid. Ettevõtte tootmisvõimsus lubaks teha rohkemgi, ent toodangu kasvu eelduseks on müügivõimaluste kasv vägagi tihedas konkurents.

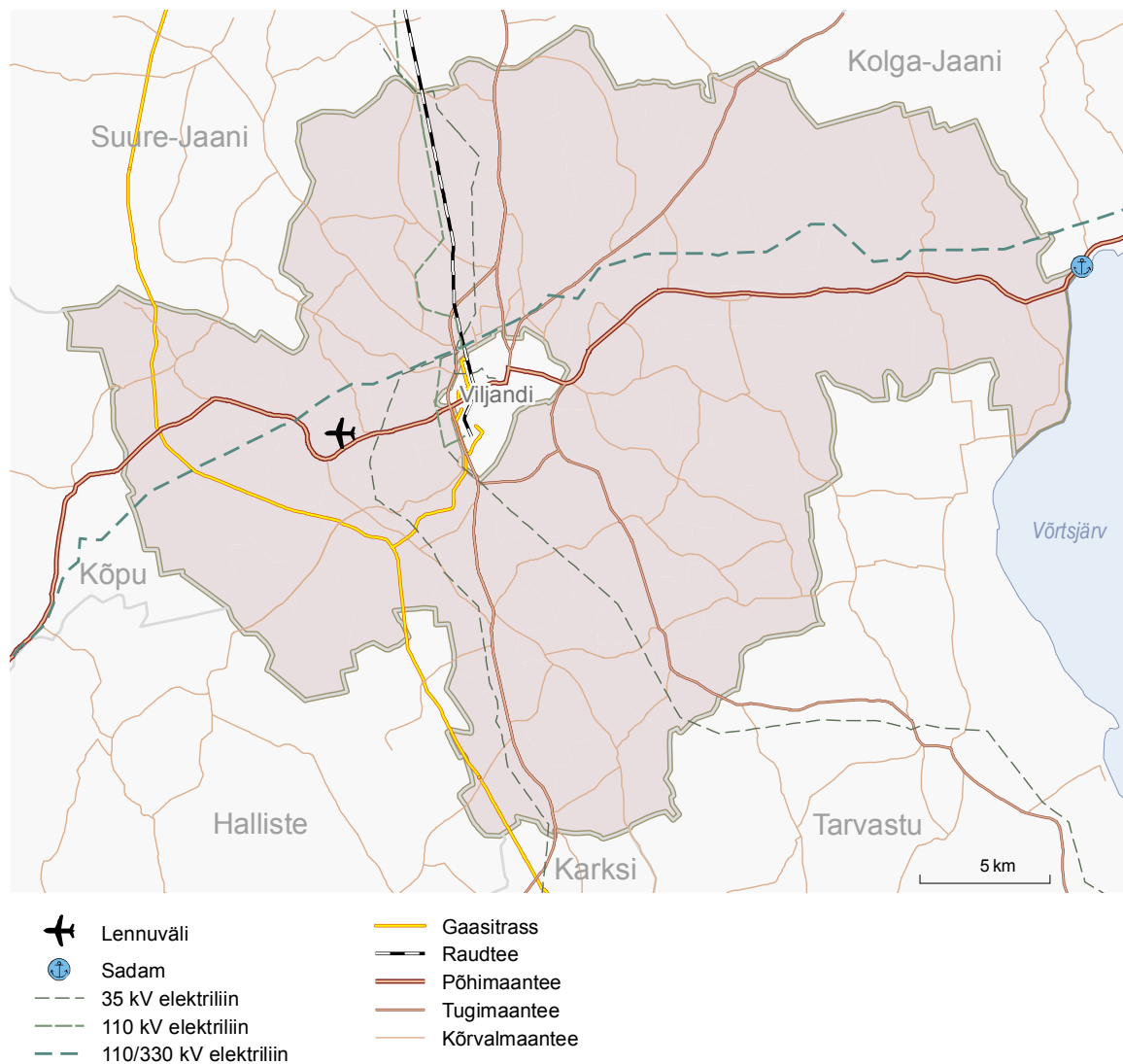
Kogu Oskari toodang läheb Eesti turule, kus firma turuosa on 3–4%. Mõneski valdkonnas on ettevõtte turuliider. Näiteks 2013. aastal oli Oskar Eestis suurim sültide ja viilutatud sinkide tootja. Samuti on ettevõtte esirinnas E-aineteta ehk kunstlike säilitusaineteta toodete osatähtsuse poolest.

AS-i Oskar LT ühe omaniku ja tegevjuhi Aldo Pariku jutu järgi on ettevõtte alati lähtunud põhimõttest, et toodetes kasutatakse kodumaist liha ning nende lihasisaldus on võimalikult suur. See tähendab, et Oskari toodete valmistamisel ei kasutata kondilihamassi ning Aldo Pariku kinnitust mööda jääb see nii ka edaspidi. Ta lubab koguni tootmise pigem kinni panna kui separaatormassi kasutama hakata.

Puhta liha kasutamine on küll tarbija tervise huvides, ent tööstuse olukorda see kergemaks ei tee, sest hinnakonkurents kipub vaekauss lihamassi kasutavate konkurentide poole kalduma. Tarbijasõbralike ja E-aineteta toodete osatähtsuse kasvatamine on olnud samuti ettevõtte teadlik suund. Nii E-aineteta kui ka suure lihasisaldusega toodete jaoks on ettevõttel ühtlasi kasutusel erimärgistus.

Oskar LT enam kui 20 tegevusaasta jooksul on ettevõttes valmistatud tooted pälvinud seinatäie auhindu ja diplomeid. Neist kõige olulisemateks peetakse seejuures tunnustusi, mis saadud just tarbijatelt, näiteks toidumessidel.

Viljandi valla tehniline taristu, 1.01.2016

Allikad: Maa-amet, sadamaregister, Viljandi vallavalitsus

OÜ BM TRADE

2015. aasta 13. aprill oli OÜ BM Trade peetava Viiratsi angerjaskasvandusele topelt tähelepanuväärne päev. Hommikul külastas ettevõtet Viljandi vallas ringsõidul olnud president Toomas Hendrik Ilves, õhtul aga jõudis kohale järjekordne partii Inglismaa rannikult püütud klaasangerjaid, kokku 250 kilogrammi. Kusjuures maakonnalehe Sakala hinnangul varjutas angerjamaimude saabumine riigipea visiidi.

BM Trade'i üks omanikest Indrek Bremraud tõdeb neid sündmusi tähtsuse järjekorda asetamata, et tegu oli kokkusattumusega ning meelde jäävad ja olulised olid kahtlemata mõlemad. Osaühingu teine omanik on Ingvar Markus.

Angerjaskasvatus kerkis nende eestvedamisel Mäeltküla külla sõna otseses mõttes tühjale põllule 2012. aasta lõpuks. Sellele eelnes aga mitu aastat kaalutlemist, arutamist ja projekteerimist. Lõpliku otsustamise juures mängis rolli ka PRIA kaudu saadud toetus, mis oli 1,5 miljoni euro suurusest alginvesteeringust ligi kolmandik. Kasvandusega loodi neli uut töökohta. Veel kaks lisandus hiljem samas hoones kalatoodete valmistamiseks sisse seatud väikese tsehhiga, kus suitsetatakse, marineeritakse ja pakendatakse angerjaliha. Viiratsi Angerjafarmi nime all tegutsevast tsehhist tulev toodang on saadaval toidupoodides üle Eesti.

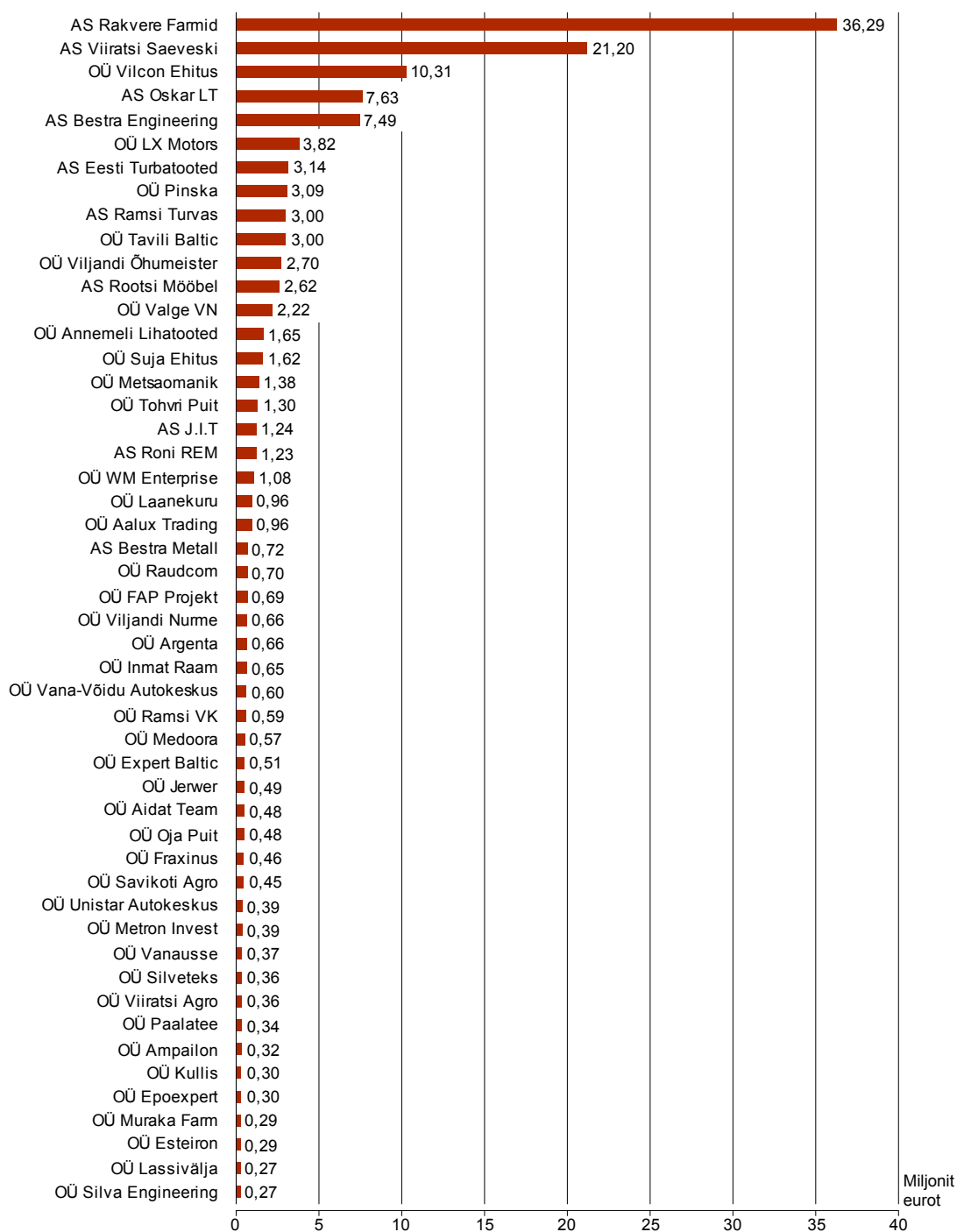
Löviosa kasvanduse toodangust läheb eluskalana Hollandisse, mida võib pidada Euroopa peamiseks angerjakultuurimaaks. Enamjaolt läheb see otse töötlejatele, väiksemas mahu ka ettekasvatatud maimudena loodusesse laskmiseks. Aastatel 2013–2014 esimese kahe partii peale ostetud 1,5 miljonist klaasangerjast müüdi ettekasvatatud maimudena umbes 220 000.

Indrek Bremraud ütleb, et õigupoolest polegi nad teiste eksporditurgude järele väga ringi vaadanud, sest praegu pole selleks vajadust. Ülesostjate hinnangul on Viiratsis kasvatatud angerjate liha pehme, õrn ja hõrk, nii et kui järjekordne partii müügiküpsiks saab, piisab vaid Hollandisse helistamisest ning sealt tullakse ise autoga kaladele järele. Tänu oma töötlemistsehhile on mõnevõrra kasvanud ka Eestis realiseeritava kala osatähtsus, aga see jääb siiski marginaalseks.

Viimati ostetud klaasangerjate partii läks kasvandusele maksma umbes 100 000 eurot. Esimesed neist 700 000 – 800 000 maimust nuumatakse müügiküpsiks aastaga. Selle ajani kulub lisaks veel 15 000 – 30 000 eurot kuus, enne kui raha hakkab tagasi tulema. 0,3 grammi kaaluvast klaasangerjast on selleks ajaks saanud vähemalt 200 grammi kaaluv kala, suuremad kaaluvad aga lõpuks koguni 700–800 grammi. Teine aasta kulubki müügiküpsiks saavate kalade jaoks müügiks. Võib aga juhtuda, et osa kalu ei saavutagi ettenähtud müügikaalu ja lastakse lõpuks lihtsalt loodusesse, et teha ruumi uutele maimudele.

Maaülikooli teadlaste uurimisprojekti käigus on 20 000 Viiratsis ettekasvatatud angerjamaimu asustatud ka Võrtsjärve. Nüüd ootavad ettevõtte omanikud uuringu tulemusi, mis peaksid kinnitama empiirilist tõdemust, et sellised maimud saavad looduses paremini hakkama. See võiks edaspidi suurendada võimalust müüa Eestiski rohkem ettekasvatatud maime.

Viljandi vallas registreeritud 50 suuremat ettevõtet müügitulu järgi, 2013^a

^a 2013. aastal esitas nullist suurema müügituluga raamatupidamise aastaaruande 309 Viljandi vallas registreeritud ettevõtet.

Allikas: Viljandimaa Arenduskeskus

AS RAKVERE FARMID

Viljandimaa kohta tavatsetakse tuua võrdlust, et siin elab sigu rohkem kui inimesi. Jutt vastab igati tõele, sest juba ainuüksi Viiratsi külje all Mäeltküläs asuvas Ekseko farmis ulatus sigade arv 2015. aasta septembri lõpus üle 60 000. Selles sigade hotelliks kutsutavas osaliselt kuuekorruselises ainulaadses ehitises on 10 500 emisekohta (emiste taastootmine) ja umbes 23 000 imikpörsast pidevalt emiste juures, 11 000 pörsakohta (7–30 kg) ja 20 000 nuumakohta koos nooremistega (30–112 kg).

Peale kunagise eksperimentaalse seakombinaadi aegadest Ekseko nime kandva kompleksi on AS-il Rakvere Farmid endal Viljandi vallas kahes farmis veel 78 kuldikoha ja naabervallas Tarvastus asuvas Vooru farmis 3000 nuumakohta. Samuti kasvab üle 10 000 Rakvere sea lepingu alusel maakonna teiste ettevõtete farmides. Seega on ettevõttel Viljandimaal sigu üle 70 000 – üle pooleteise korra rohkem kui praegu maakonnas elanikke (47 000).

Kuni 2015. aasta lõpuni läks Eksekost tapamajja ja teistesse farmidesse üles kasvama umbes 280 000 siga aastas, neist 50 000 otse kombinaati ja 230 000 teistesse farmidesse. Edaspidi emiste ja sigade arv väheneb.

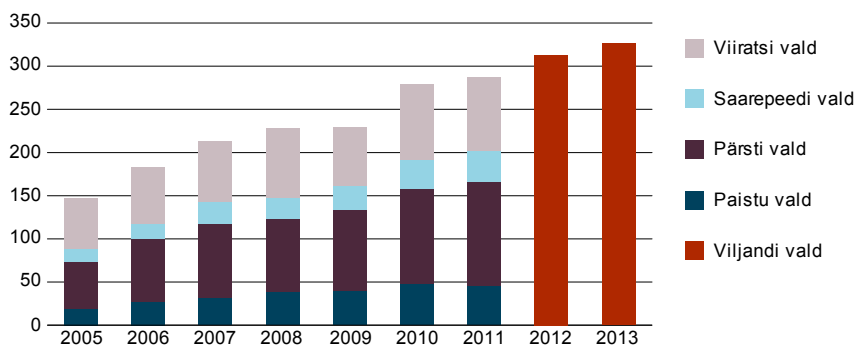
Rakvere Farmide sead kasvavad 23 seafarmis üle Eesti. Lisaks firma enda paarisajale töötajale antakse veel tööd nii teistele Eesti seakasvatajatele kui ka teravilja- ja söödatootjatele, kellelt tuleb suurem jagu sigade toidukraamist. Sel moel toetab firma Eesti maaelu edenemist laiemalt.

Viimasel ajal on ettevõttele palju peavalu valmistanud Eestisse jõudnud sigade Aafrika katk. See on sundinud ühtlasi investeerima niigi tugevate turvameetmete veelgi karmimaks muutmisesse. Paraku ei jätnud 2015. aastal kodusigadeni jõudnud katk Rakvere Farme puutumata ja esimeste juhtumite seas oli ka nende Vooru farm, kus hukati üle 2100 sea. Samuti vähendati emiste arvu Eksekos 2015. aasta lõpuks 2000 võrra, mistõttu 2016. aastal on toodang umbes viiendiku võrra väiksem kui seni.

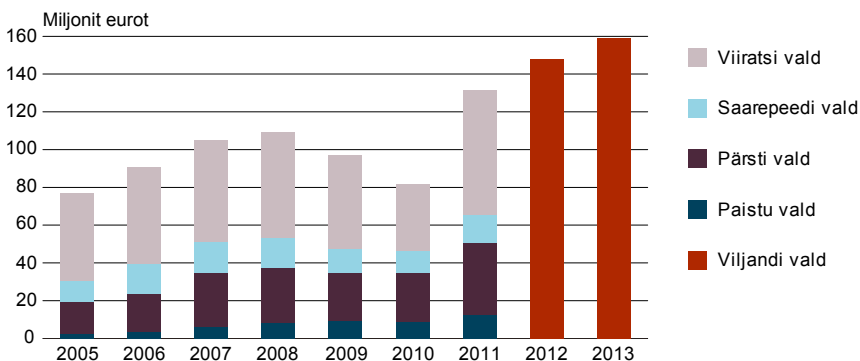
AS Rakvere Farmid on Eesti suurim seakasvatusettevõtte ja käibe poolest Viljandi valla suurim ettevõtte. Põhjamaade juhtivasse lihakontserni HKScan kuuluva firma käive oli 2014. aastal 34 miljonit eurot ja kasum 0,2 miljonit eurot.

Esimese Eesti põllumajandusettevõtte juurutas Rakvere Farmid kvaliteedijuhtimissüsteemi ISO 9001, mis tagab, et ollakse orienteeritud kvaliteedile ning kõik tegevused on dokumenteeritud ja kontrollitavad. Samuti on ettevõtte juurutanud Euroopa Liidu keskkonnajuhtimissüsteemi ISO 14001, millega vähendatakse seakasvatuse keskkonnamõjusid ja tagatakse sigadele kvaliteetsed elamistingimused. Ettevõtte rakendab ka töötervishoiu ja tööohutuse juhtimise süsteemi OHSAS 18001, mis näitab, et töötajatest ja nende tervisest hoolides on ettevõttes loodud võimalikult ohutu töökeskkond.

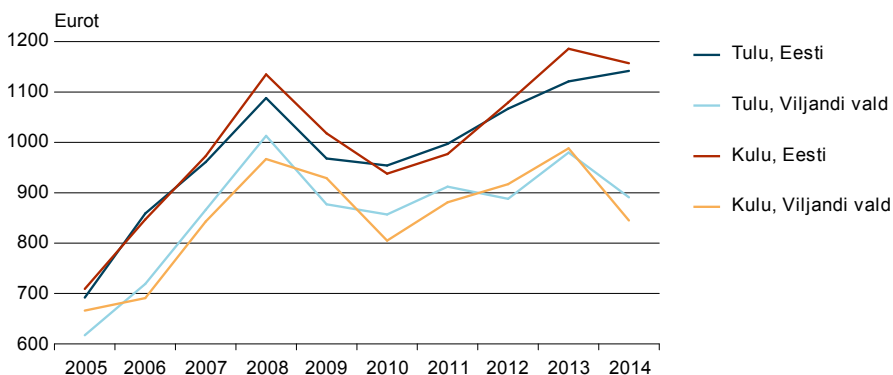
Raamatupidamise aastaaruande esitanud Viljandi vallas registreeritud äriühingud, 2005–2013

Viljandi vallas registreeritud äriühingute müügitulu, 2005–2013

Kohalike eelarvete kogutulu ja -kulu Viljandi vallas ja Eestis elaniku kohta, 2005–2014

OÜ SAVIKOTI AGRO

Oilseeds Agro alla kuuluva osaühingu Savikoti Agro leivanumber on läbi ettevõtte tegevusaja olnud rukkikasvatus. Põllukultuuride saagikuse ja tulukuse mõõduvõtul ehk viljelusvõistlusel on ettevõtte pälvinud viimastel aastatel rukkisaagi eest esikoha 2011. ja 2014. aastal. 2015. aastal jääd teiseks, kuivkaalus saagiks kujunes 9,83 tonni hektarilt.

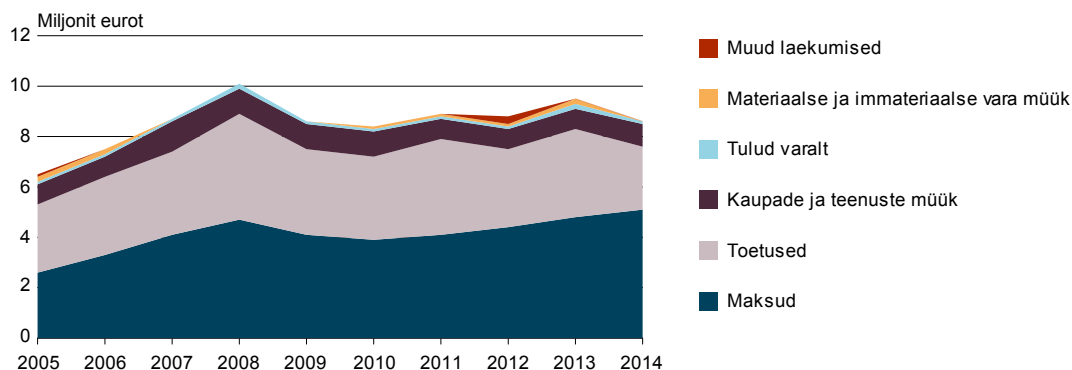
Savikoti Agrol on maad kokku umbes 800 hektarit, millest 2015. aastal oli külvi all 750 hektarit. Ölikultuurid ehk taliraps kasvas 103 hektaril, liblikõielised ehk põlduba ja ristik vastavalt 67 ja 20 hektaril ning ülejäänud hõlmasid teraviljapõllud (tali- ja suvinisu, rukis, oder).

Keskmine saagikus oli rapsil 4,3 tonni, odral 6,8 tonni ja rukkil üle 7 tonni hektari kohta. Lõplik nisusaak 2015. aastal oli 5,5 tonni hektari kohta. Heal viljaaastal kerkisid eriti esile just odra- ja rapsisaak. Viimase puhul oli väga suur ka õlisus. Kui kogu rapsisaak läheb Savikotilt edasi Painküla õlitehasesse, siis vili jõuab lõviosas sadamasse ehk eksporditakse.

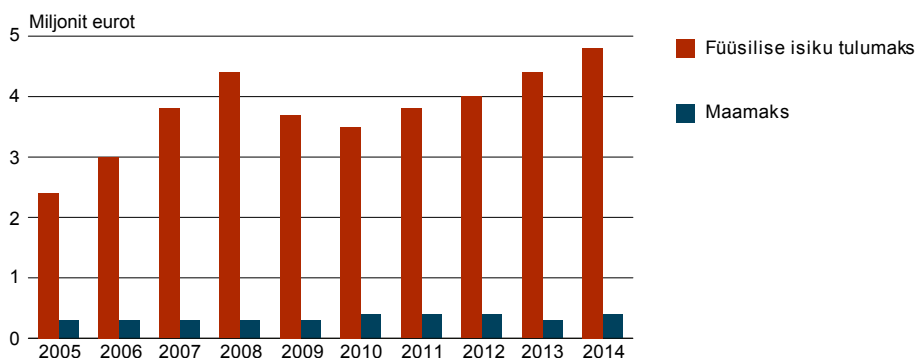
Ettevõtte müügitulu ulatus 2013. aastal üle 450 000 euro. Firmas on palgal seitse inimest: agronoom, töödejuhataja ja viis töömeest. Savikoti Agro üks plusse on, et kõik nende maad asuvad üsna kompaktselt Savikoti küla ümber koos. Samuti on ettevõttel oma kuivati ning kogu vili käib enne väljaminekut sellest läbi. Seegi aitab kulusid vähendada, sest pole vaja sisse osta eraldi kuivatiteenust. Ehkki põllumaa järele valitseb üldiselt igal pool suur puudus, on Savikoti Agro edasised plaanid seotud ettevõtte laienemisega.

OÜ Savikoti Agro kuulub kontserni Oilseeds. Nimetatud kaubamärgi alla koondub kaheksa täielikult eestimaisel kapitalil põhinevat ettevõtet ning tänu sõsarfirmade ühistegevusest tekkivale sünergiale suudetakse pakkuda pea kõiki põllumehele vajalikke teenuseid ja tooteid.

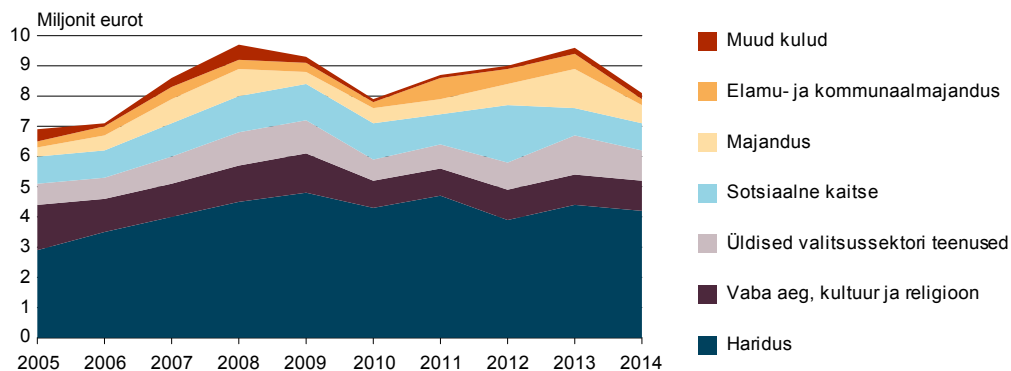
Viljandi valla eelarve tulude struktuur, 2005–2014

Füüsilise isiku tulumaksu ja maamaksu laekumine Viljandi valla eelarvesse, 2005–2014

Viljandi valla eelarve kulude struktuur, 2005–2014

OÜ LAANEKURU

OÜ Laanekuru on Viljandimaa suurim Eesti kapitalil põhinev põllumajandusettevõte, mis on asutatud ligi 16 aastat tagasi, 5. aprillil 2000. Tegevusaladeks on teravilja, kaunvilja ja õlitaimeseemnete kasvatus ning metsavarumine.

OÜ Laanekuru on Krediidinfo reitingu põhjal saanud tunnustuse kui edukas Eesti ettevõte 2015. Krediidinfo AS tunnustab koostöös rahvusvahelise kontserniga Experian tublisid Eesti ettevõtteid, kellele omistatud kõrge krediidireiting räägib ettevõtte heast majandusolukorrast, tublidest finantstulemustest ning korrektsest maksekäitumisest.

OÜ Laanekuru on leidnud oma koha ka Äripäeva koostatud kiiresti kasvavate ettevõtete ehk gasellfirmade edetabelis. 2014. aastal valiti just see ettevõte Viljandimaa 30 gasellfirma hulka. Edetabel koondab firmad, mis kasvasid aastatel 2011–2013 käivet ja kasumit vähemalt 50%.

Ettevõtte ainuomanik ja juhataja Margus Kokk on põline Laanekuru küla elanik, nagu ka tema esiisad ja -emad. Samas piirkonnas on elatud sugupõlvi ja ikka tegeldud traditsiooniliste põllu- ja metsatöödega. Marguse isa Johannes Kokk oli agronoom ja võttis aktiivselt osa kohalikust elust. Ta on koostanud Heimtali ajalugu, inimesi ja kohti tutvustava ekskursioonijuhi (välja antud kirjastuses Eesti Raamat, 1982) ning olnud 1987. aastal asutatud Heimtali koduloomuuseumi üks loojatest ning kogudele alusepanijatest. Pärast Eesti taasiseseisvumist on muuseum olnud tekstiilikunstnik professor Anu Raua hoole all, kes 2009. aastal kinkis muuseumi Eesti riigile.

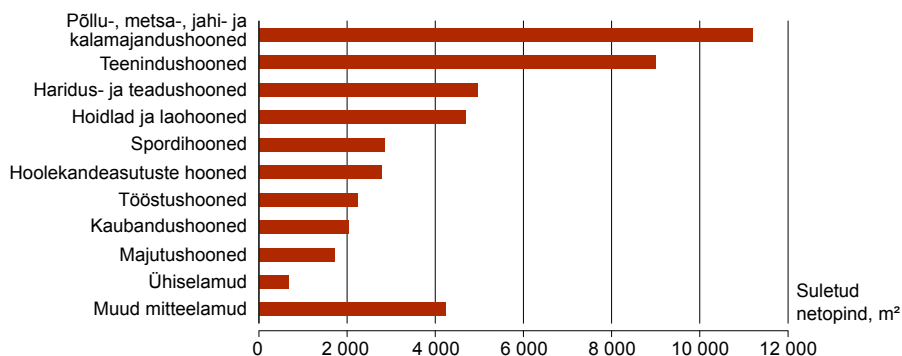
Isa kõrval kodutalus kasvanud ja toimetanud Margus läks õppima metsandust. Esialgu alustaski ta 1998. aastal FIE-na tegutsemist peamiselt metsanduses, tasapisi lisandus põllumajandus. „Mulle metsas ja põllul meeldib – muidu seda tööd ju ei teeks,“ ütleb Margus ise oma pika töökogemuse kohta. Peagi kasvasid tööd ja toimetused nii mahukaks, et tuli otsus rajada osaühing. Algusest peale on ettevõtte eesmärk olnud kasutada omanduses ja rendil olevaid põllumaid teravilja ja rapsi kasvatuseks võimalikult efektiivselt. OÜ Laanekuru on parimate saakide nimel pidevalt investeerinud uute põllumajandusmasinate soetamisse. Võrreldes kümne aasta taguse ajaga on ettevõtte käive ja varad suurenenud kolm korda.

Ettevõtte omandis on 2016. aastal peaaegu 2000 ha põllu- ja metsamaad, mida ise ka majandatakse. Koos rendimaaga kasutatakse ligi 2300 hektarit. Töö saab tehtud korralike John Deeri masinate ja kuue töötaja abiga. Praegu puudub ettevõttel agronoom, kuid suureks abiks on Marguse poeg Madis Kokk, kes samuti isa kõrval ettevõtte töös osaleb ja parasjagu põllumajanduses kõrgharidust omandab. OÜ Laanekuru pakub tööd maapiirkonna inimestele ning on valmis pakkuma tööd ja korralikku tasu headele põllumajandusspetsialistidele.

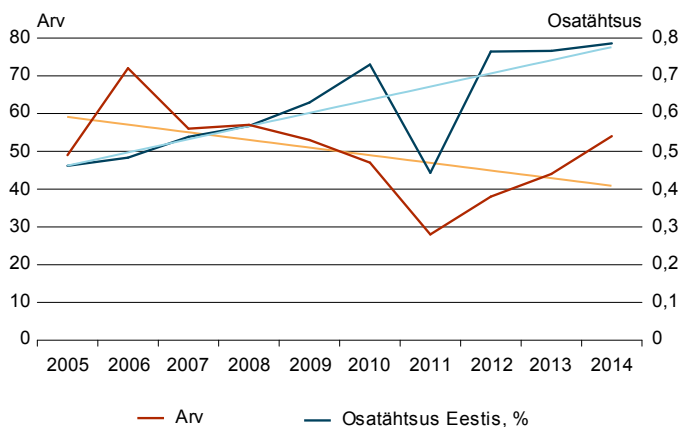
Uusehitus Viljandi vallas, 2005–2014

	2005–2009	2010–2014
Kasutusse lubatud eluruumid		
Eluruumid	52	58
Pind, m ²	7 100,5	9 155,5
Keskmine suurus, m ²	136,5	157,9
Kasutusse lubatud mitteelamud		
Mitteelamud	51	45
Suletud netopind, m ²	23 739,3	22 603,5
Keskmine suurus, m ²	465,5	502,3
Maht, m ³	130 412	136 421

Kasutusse lubatud mitteelamud (uusehitus) Viljandi vallas hoone tüübi järgi, 2005–2014

Päasteteenistuste registreeritud tulekahjud Viljandi vallas ja nende osatähtsus Eestis, 2005–2014

OÜ SAIMRE AGRO GRUPP

Paistu kandis Aidu külas asuv Saimre oli esimese saja talu hulgas, kes alustas talureformi tulemusel taluna tegutsemist juba nõukogude aja lõpus. Peremees Toivo Teng mäletab täpselt, et alustades oli talu varaks kaks pulli, äialt kingiks saadud mootorsaag Taiga ja üks labidas. Alustuseks võeti ette laudaehitus kaheksale lehmale, aga väga pikka plaani tookord küll ei peetud. Ei olnud lihtsalt ettekujutust, mis tegelikult saama hakkab.

Laut sai toona tosinale lehmale, ent nüüdseks on Saimre nimega seotud hulk ettevõtteid, mille tegevus ulatub ammu üle valla ja isegi maakonna piiride. Emafirma, osaühing Saimre Agro Grupp, ühendab OÜ Saimre, OÜ Saimre Seakasvatus ja OÜ Saimre Viljakasvatus. Esimene neist tegeleb piimatootmisega, teised – nagu nimedki ütlevad – vastavalt sea- ja viljakasvatusega. Tootmine käib peale Viljandi valla nii Tarvastu kui ka Karksi vallas, samuti Jõgevamaal Põltsamaa vallas. Vaid lehmad on kõik Viljandi valla mail ja neid on kokku 850. Sigu on umbes 12 000 ning 70% neist väljaspool Viljandi valda. Haritavat maad on 3300 hektarit, töötajaid kokku 75 kandis.

Toivo Teng on veendunud suurtootmise pooldaja ning tema ettevõtmisi iseloomustavad arvud märkimisväärsed. Laienemiseks on ära kasutatud head ettesattunud võimalused, samuti on tal enda sõnul olnud õnne olla mitme asja puhul esimeste hulgas. Samas on kümnete otsuste puhul tulnud ka nentida, et sedapuhku on riski piirist koguni väga pikalt üle astutud. „Äri on äri ja ellu jäävad väga tugevad,” tõdeb Toivo Teng rahulikult. Põllumajanduse keerdkäikude iseloomustamiseks sobib hästi viljakasvatus. Kui varem pidas ta seda kõige suurema riskiga põllumajandusharuks, kus ilm on väga suure osalusega aktsionär, siis asjalood võivad oluliselt muutuda. Sigade Aafrika katku ja enam kui aasta alla omahinna püsinud piimahinna tõttu on suuresti just viljakasvatus aidanud Saimre Grupil hakkama saada.

Maapiirkonna ettevõtjal ja tööandjal ei piisa ainult loomadesse või uude tehnikasse investimisest. Oskustega tööjõu saamiseks on tulnud osta ka näiteks kortereid ja maju, et vajaduse korral oleks elamispinda pakkuda. Ning osa neist elamispindadest on töötajad nüüdseks omakorda juba endale ostnud, sest tööolud sobivad ja ollakse end ettevõttega sidunud pikaks ajaks.

OÜ HEIMTALI HOBUSEKASVANDUS

OÜ Heimtali Hobusekasvandus on Eesti suurim sporthobuste aretaja ja kasvataja. Peamiselt kasvatatakse trakeeni tõugu sporthobuseid, kuid esindatud on ka puhtatõulised eesti hobused, tori hobused ja shetlandi ponid.

Seejuures on nii, et kurje hobuseid Heimtalis pole. Ettevõtte omaniku ja juhi Peep Puna sõnutsi ongi nende eesmärk kasvatada tasakaalukaid ja heatahtlikke ratsusid. Mõni aasta tagasi avaldas ta maakonnalehele Sakala ka sõbraliku hobuse kasvatamise nipi: esimestel elutundidel peab varssu puudutama, siis oskavad nad inimestega arvestada. „Pärast varsa sündi tuleb ta korduvalt kinni võtta ja teda hoida, et varss tunnetaks suhet inimesega ega hakkaks pelgama. Kui sünnist on paar päeva möödas, ilma et loomaga oleks tegeldud, on juba keerulisem temaga kontakti leida.“

Selline aretustöö on pannud senisest enam Heimtali hobuste poole vaatama ka Eesti juhtivaid ratsasportlasi, kes varem pigem välismaalt ostetud hobuseid eelistasid. Trakeeni tõugu hobused on üldjoontes universaalsed ja sobivad nii takistus- kui ka koolisõiduks. Nad ei ole küll maailma parimad hüppajad, aga siiski piisavalt head.

Heimtalis on kolme aastakümne jooksul üles kasvanud paarsada varssa. Osa hobuseid on jõudnud koguni USA-sse ja Kanadasse, peamiselt aga Skandinaavia maadesse, Lätti, Leetu ja Venemaale. Hiljuti leidis Moskvast uue omaniku näiteks trakeeni täkk Peron, kelle isa Palladium oli üks tuntumaid hobuseid Eestis. Tõsi küll, Heimtalis sündinud Peroni ei müünud kasvandus, vaid hobuse eraisikust omanik. „Headel aegadel ostavad hobuseid ka eestlased,“ tõdeb Peep Puna.

1985. aastal toonase Viljandi nädissovhoosi ajal alguse saanud hobusekasvandus on kandnud mitut nime. Peep Puna omandusse sai see 1997. aastal, kui riik tookord Heimtali Loomakasvatustliku Katsejaama nime kandnud riigimajandi oksjonile pani. Tol ajal oli kasvanduses 83 hobust ja praegu on neid umbes sama palju. Alla 80 pole hobuste arv aastate jooksul langenud, küll aga on see kohati ulatunud üle 100. Praegune hobuste arv on optimaalne, et jõutaks kõigi loomadega vajalikul määral tööd teha.

Omaniku sõnutsi on turgu ja ostjaid eeskätt väga headele, väljaõpetatud ja ennast juba näidanud hobustele. Laias laastus korvab selliste hobuste müügist saadud kasum teiste hobuste kasvatamisel kogunenud kahjumi.

Heimtali hobusekasvanduse majandamisele aitavad kaasa ka 160-pealine piimakari ning Euroopa Liidu põllumajandustoetused. Oma maad on ettevõttel 500 hektarit, lisaks kasutatakse veel 250 hektari suurust renditud maad.

OÜ MULGI KARTUL

Osaühing on oma nime saanud sellest, et asub Viljandimaal Kookla külas ning kasvatab ja müüb kohalikku juurvilja. Ettevõtte ühe omaniku Sillar Korsari sõnul sai omal ajal kartulit kasvatama hakates firmale selline nimi pandud ja nii see on jäänud. Osaühingu teine omanik on Signe Korsar, töötajaid on ettevõttes kolm.

Põhiline müügiartikkel ongi osaühingu Mulgi Kartul puhul kartulid. „See oli teadlik valik, sest veidi enam kui kümme aastat tagasi kartulit kasvatama asudes oli kartuli järele suur nõudlus,” selgitab Sillar Korsar. Kartulikasvatusele on truuks jäänud siiani ja praegu ei ole plaanis seda ka muuta. Ettevõtte on lihtsalt ajapikku laienenud ning maad ja kliente on juurde tulnud. Praegu kasvatatakse ettevõttes kartulilt enam kui 30 hektaril ja tegu on rendimaaga. Teisi juurvilju kasvatatakse umbes kahel hektaril. Osaühingus kasvatatakse Laurat ja Antoniat, mis on mõlemad kõvemad sorti kartulid. Nende mugulad ei lagune, on head koorida ja sobivad ka friikartulite valmistamiseks. Saagikus on aastate jooksul kõikunud 25 ja 40 tonni kartulini hektari kohta.

Kartulite kasvatamisele lisaks rajas ettevõtte viis aasta tagasi mugulate koorimistsehhi. Suurem osa OÜ Mulgi Kartul toodangust lähebki kaubaks koorituna ja jõuab otse lõpptarbijani. Enim müüakse kartulit viiekilostes vaakumpakendites – nii on säilivusaeg pikem. Müüakse ka koorimata kartulit. Ettevõtte peamised kliendid on Viljandi toidukohad ja üks Tallinna hulgiladu.

Klientide soovidele vastu tulles teeb Mulgi Kartul koostööd teiste Viljandimaa köögiviljakasvatajatega. Näiteks kooritakse ja pakendatakse samas tsehhis teisigi juurvilju, et need koos kartuliga kliendile kätte toimetada.

VALMA SEIKLUSPARK

Pole kahtlustki, et Võrtsjärve ääres tegutseva Valma puhkelaagri peamine tõmbenumber on seikluspark, tõdeb järjekordset suvehooaega kokku võttes puhkekompleksi haldava osaühingu Peetrimõisa Villa omanik ja juht Kalle Kütt. „Paljud ettevõtted on öelnud, et valivad meid suvepäevade korraldamiseks just seikluspargi pärast. Selline aktiivne tegevus jääb ühtlasi kõige enam meelde, on selgunud tagasisidest.“

Valma puhkelaager tegutseb aastast 2007 ja seal on 90 majutusk kohta. Kalle Küti sõnusi sai ühel hetkel selgeks, et lihtsalt majutuskohdade arvu kasvatamisega kompleksi külastatavust ei suurenda. Üha enam soovitakse aktiivset puhkust, aktiivset tegevust.

Sealt kooruski mõte teha puhkekompleksi territooriumile seikluspark. Kui park 2010. aastal valmis, oli see järjekorras neljas-viies seikluspark Eestis ning on senimaani ainuke Kesk-Eestis ja Võrtsjärve ääres. Park on ainulaadne ka seetõttu, et tegu on teadaolevalt ainsa tervenisti tehismastidel platvormidele rajatud seikluspargiga Eestis. Platvormid asuvad umbes neljakorruselise maja kõrgusel.

Ühelt poolt oli selline lahendus tingitud maa-ala piiratusest ja sobiva kõrghaljastuse puudumisest. Teiselt poolt andis see võimaluse kujundada kirjutuslaua taga just sellised takistusrajad, nagu soovitud. Pargis on kokku üle 50 takistusraja ning üle kahe kilomeetri trosslaskumisi. Seikluspargi esimese etapi ehitamine läks OÜ-le Peetrimõisa Villa maksma 156 000 eurot, millest ligi poole moodustas Leaderi programmi kaudu PRIA-lt saadud toetus.

Aastas käib Valma külas asuvas puhkelaagris umbes 6000 inimest ja suur osa neist läbib ühtlasi mõne seiklusraja. Parki saab ka niisama külastada, kui kogu kompleks ei ole mõne ürituse jaoks kinni pandud. Tekkinud on püsikliendidki, kes on seikluspargis korduvalt käinud. Sellele aitab kaasa asjaolu, et külastajatele uute elamuste pakkumiseks on seni igal aastal takistusradu ka muudetud ja liine juurde ehitatud.

Valma puhkelaagris pakutakse teisigi aktiivseid tegevusi: purjeretked Võrtsjärvel, ATV-dega sõitmine, *paintball*, laskmine, mitmesugused pallimängud jm. „Tavaliselt palkavad ettevõtted ettevõtmisteks eraldi päevajuhi. Meil on aga tegevusi nii palju, et ega sel päevajuhil endal suurt muud teha pole, kui lihtsalt inimesi ühe asja juurest teise juurde juhatada,“ näitlikustab Kalle Kütt. Seejuures toimib tema sõnusi piirkonnas hästi klastripõhine tegevus. Näiteks paadi- ja kaleretki korraldatakse koostöös naabruses asuva Järveveere puhkekeskuse ja Võrtsjärve kaleseltsiga.

JÄRVEVEERE PUHKEKESKUS

Ehkki esimesed külastajad oli Valma külas asuv Järveveere puhkekeskus vastu võtnud juba mõni aasta varem, hakati suuremas mahus puhke- ja majutusteenuseid pakkuma 2009. aastal. Puhkekeskuse omaniku Taavi Liseiski jutu järgi on kompleksi laiendamisse ja arendamisse vaja kogu aeg investeerida, et klientidele uusi tooteid ja teenuseid pakkuda. Näiteks 2015. aasta kevadel sai valmis kunstmurukattega tenniseväljak ja peatselt lisandub veel üks puhkemaja.

Nagu nimigi ütleb, asub Järveveere puhkekeskus Võrtsjärve ääres ning järve ja veega seotud tegevused on ka suurimad tõmbenumbrid. Järve lähedust ära kasutades pakutakse huvilistele sõitu kiirkaatri või matkapaadiga, jeti või sõudepaadi rentimist, *flyboarding*'ut, samuti kalepurjekaretki. Söögiks pakutakse külastajatele suitsukala, angerjasuppi, koha jm kohalikust värskest toorainest kalatoite.

Kui aga lugeda kokku kõik sportlikud, seikluslikud ja elamuslikud tegevused, mida puhkekeskus ise või koos oma koostööpartneritega külastajatele pakub, on nimekiri üsna pikk. Iga päev ise asjaga tegeledes võiks seal mööda saata paar-kolm nädalat. Taavi Liseiski sõnutsi tahavad puhkekeskuse külastajad tänapäeval igal juhul aktiivset tegevust nautida, keegi ei tule sellisesse kohta lihtsalt niisama istuma.

Järveveere puhkekeskuse kõrghooaeg on mõistagi suvel. Siis tuleb teenida nii palju, et jätkuks hiljem terve aasta peale ära jagades nii äraelamiseks kui ka investeringuteks.

Suviseid nädalalõppe hakatakse kinni panema juba talvel ja maikuuks on need kõik kuni augusti lõpuni broneeritud. „Suvel üürimegi välja kogu kompleksi korraga, mitte maju ükshaaval,“ selgitab omanik. Enamasti on tellijateks ettevõtted ja asutused. Keskmine külastajate seltskond on üle 100 inimese, suurim on olnud umbes 500. Kui aga puhkekeskuses ja seda ümbritsevatel põldudel peeti jahimeeste kokkutulekut, võis kokkutulnute arv ulatuda koguni 3000-ni. Seni kõige meeldejäävamaks peab puhkekeskuse omanik aga üht 2009. aasta suvist külastuskorda, kui teekonnal Tartust Pärnusse ööbis Järveveerel laulupeotule saatjate seltskond.

Suvel on puhkekeskuses hooajati ametis kõige rohkem 15 inimest, peamiselt kooliõpilased ja praktikandid. Talvel on külastajaid märksa vähem ning saadakse hakkama 3–4 inimesega. Talviti tellitakse ruume peamiselt koolituste, seminaride ja juubelite pidamiseks.

Hea koostöö on Järveveere puhkekeskusel ka teiste piirkonnas tegutsevate puhkeasutustega, eeskätt naabriks oleva Valma puhkelaagri ja seikluspargiga, ütleb Taavi Liseiski. „Meil on ühine sihtgrupp, jagame teineteisega kliente ning emma-kumma turundusest võidavad mõlemad. Sellise koostöö puhul võib küll öelda, et üks pluss üks annab kokku kindlasti rohkem kui kaks.“

KIVI TURISMITALU

Kauni Loodi looduspargi Sinialliku orus, ajaloolise Mulgimaa põhjapiiril asuv Kivi turismitalu on jätnud olulise jälje nii Eesti turisminduse kui ka poliitika ajalukku. Nimelt on tegemist üldse esimese turismitaluga, mis Eestis tegevust alustas. Aasta oli siis 1991. Samal aastal asutati Kivi turismitalus ka Eesti Koonderakond ja sealsamas turismitalus erakonna tegevus 2002. aastal ühtlasi ka lõpetati.

„Koonderakonna oleme küll üle elanud,“ tõdeb Vardi külas peagi juba veerandsada aastat tegutsenud turismitalu peremees Vidrik Kivi muigamisi. Talu kuldajaks peabki ta esimest kümmet tegevusaastat, kui oldi üks vähestest omataolistest. „Siis oli nii, et kes vähegi Tallinnast Viljandi poole tuli, see meid ka vaatamas käis või meil ööbis.“ Turismitalus on peatunud presidendid Lennart Meri ja Toomas Hendrik Ilves, mitu suursaadikut ja hulk teisi väga tähtsaid isikuid. Seal on peetud ka Tiit Vähi ja Mart Siimanni valitsuse väljasõiduistungeid.

Turismitalu loomise mõte tekkis Vidrik Kivil nõukogude aja lõpul Soome vahet käies, kus ta selliseid talusid nägi. „Soomlastele on seejuures kõige olulisem, et igas toas oleks omaette WC ja dušš. Nii me ka tegime ning seda põhimõtet oleme järginud senimaani – kõigis meie tubades on need olemas,“ selgitab peremees. Esimene, 12-kohaline maja koos baari ja söögitoaga valmis turismitalus aastal 1991. Teine maja läks käiku aastal 1995 ja kolmas aastal 2001. Kolme maja peale kokku on talus praegu 50 magamiskohta ning võimalus on kasutada ka lisavoodeid.

Hiilgeajal oli Kivi turismitalus tööl seitse-kaheksa inimest. Praegu tegutsetakse rahulikumalt ning saadakse hakkama oma perega. Peamiselt võõrustatakse ettevõtteid, asutusi ja organisatsioone, kes panevad kinni kogu kompleksi, et 30–40 inimesega seminari või koolitust pidada. Eraisikuid on klientide seas vähem, enamasti tullakse koos majutusega sünnipäevi tähistama.

Olulised märksõnad on Kivi turismitalus alati olnud tervis ja tervislikkus. Kivi talu juures asub teadaolevalt üks Eesti suurimaid energiavälju. Talu peremees on sinna ehitanud positiivse mõjuga tervendusplatsi, kust ei puudu püramiid ega ka kividest spiraalrada. Lisaks saab maitsta kohalikust allikast pärit tervendavat vett.

MÄNNIKU METSATALU

Turismitalu alustas Viljandimaal tegevust 2000. aastal. Omanikud olid ostnud vana talukoha ja sellele tuli leida sobiv rakendus. Esimene mõte oli teha matkamaja, kus inimesed ise toimetada saavad. See ei nõudnud väga suuri investeeringuid, kuna maja ise oli tegelikult korras, aga leidis juhuslikke möödakäijaid, kes majaga just kõige paremal kombel ümber ei käinud. Seega ei jäänud üle muud, kui otsida teisi ideid. Kivi turismitalu juba tegutses, niisiis oli turismitalu loomiseks julge eeskuju olemas.

Korda tehti kahekordne majutushoone, kus oli 7 tuba 17 voodikohaga ning WC ja duširuum mõlemal korrusel. Laudaruumidesse ehitati väike saal ja saun. Kompleks hakkas kenasti tööle ja külalistest puudust ei olnud. Mõne aja pärast tekkis külalistel küsimus, mis saab siis, kui väljas sajab vihma. Võttis veidi aega ning valmis said varjualune ja välitualett. Mõne aasta möödudes tekkis nõudlus suurema saali järele. Peagi valmisidki nõuetekohane saal ja uus saun koos kaminaruumiga. Toitlustus telliti varem teistelt piirkonna ettevõtjatelt, nüüd aga on talul endal köök ja pakutakse ise süüa.

Uuendused mõjusid hästi ja klientide hulk järjest kasvas. Seejärel ehitati suitsusaun ja taastati vana ait. Sinna näis kõige paremini sobivat traditsioonilise käsitöö ruum ja üks privaatne tuba – näiteks pruutpaaridele. Külalised võtsid aida hästi omaks ja tekkis mõte ehitada veel üks samasugune. Ehitati aga majutuseks hoopis uus palkhoone, kus on kaks mugavustega tuba, vanaaegses stiilis voodid, hubane pliidiküte ja rahvuslikus stiilis tekstiilid. Külalised võtsid ka need omanäolised ruumid hästi vastu ning märkasid pererahva ideid ja nende teostamise kõrget kvaliteeti.

Turismitalu areng aga jätkub, arvestades külaliste soove ja kaasates oma eriala spetsialiste. Koostööst võidavad kõik. Nii on Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia rahvusliku käsitöö osakonna juhataja kirjutanud: „Männiku metsatalu on olnud meie pikaajaline partner: paljud lõputööd on leidnud tänu lahkele pererahvale siin oma õnneliku kodu.“ Metsatalu külalised on samuti rahul ja see on kõige tähtsam, sest siis saab ka Metsatalu rahvas rahul olla.

VÖRTSJÄRVE KALURID

Viljandi valla ja maakonna idapiiril asuv Võrtsjärv on Eesti suurim n-ö päris oma veekogu. Rikkaliku elustikuga järve pindala on umbes 270 ruutkilomeetrit, ent järv on väga madal – veekogu keskmine sügavus on vaid 2,8 ja suurim sügavus 6 meetrit. Tänapäevase Võrtsjärve vanuseks peetakse 6000–7000 aastat. Valma külas tehtud arheoloogilised väljakaevamised lubavad oletada, et enamiku sellest ajast on tegeletud seal ka kalapüügiga. Nii võib väljakaevamistel leitud luustiku järgi näo saanud Valma meest tinglikult nimetada nüüdsete kalurite umbes 5000 aasta taguseks kolleegiks.

Võrtsjärve loodenurgas asuv Valma ongi veekogu kõige vanem ja olulisem kaluriküla. Seal tuuakse kaldale 75–80% Võrtsjärvest püütavast kalasaagist. Valmas elab ka üle poole Võrtsjärve 50-st tegutsevast kutselisest kalurist, teised elavad hajusamalt ümber järve. Külla on ühtlasi ehitatud infopunkt-kalurituba koos varjualusega vanade kaluripaatide ja kalapüügiriistade eksponeerimiseks.

Võrtsjärve kalurid püüavad saaki enamasti kas üksi või mõnest mehest koosnevates brigaadides, hoolitsedes ise kauba turustamise eest. Kutselistel kaluritel tuleb Keskkonnaministeeriumilt välja osta püügiload, mille eest makstav tasu läheb angerjavarude uuendamiseks. Viimastel aastatel on püügivahendite arv ja koormus jäänud Võrtsjärvel samaks. 2015. aastal väljastati püügilube 324 mõrra ja 320 nakkevõrgu kasutamiseks ning 40 nakkevõrguluba harrastuskalapüügiks. Lubatud kutseline püük jaotus 53 loaomaniku vahel, mis kasvas seoses osa püügiõiguste müümisega. Samas on kalapüük põhisissetulekuallikas praeguseks vaid kolmandikule kaluritest, ülejäänutele on see lisa pensionile või põllu-, metsa- või ehitustööga teenitule.

Kalamajanduslikult on Võrtsjärv koha- ja latikajärv. Kalurite keskmine kogusaak on olnud 400 tonni kala aastas, sellest kuni 70% moodustab väärtuslik toidukala. Aastati ja liigiti on aga saak suurel määral kõikunud. 2014. aastal püüdsid kutselised kalurid järvest 237,5 tonni kala, millest 79 tonni oli latikas, 64,2 tonni haug ja 60,1 tonni koha. Kokku on Võrtsjärves 35 kalaliiki.

Võrtsjärv on eripärane veekogu, kus looduslike kalaliikide kõrval on suur tähtsus angerjal. 2014. aastal püüti järvest 13,3 tonni angerjat, mis oli 85,1% Eesti siseveekogudest püütud angerjast. „Järve kalavarude haldamine ongi seotud peamiselt sellega, et leida kooskõla kohalike liikide säästliku majandamise ja angerja väljapüügi vahel,” selgitab kalurite huvide eest seisva MTÜ Võrtsjärve Kalanduspiirkond tegevjuht Jaanika Kaljuvee. Ühingu eesmärk on kalanduse ja kohaliku elu edendamine ning kalanduspiirkonna säästev areng, mille juures on oluline arvestada kalurite seisukohti.

Väärtuse poolest ongi Võrtsjärve tähtsaim kala angerjas, kelle liha peetakse delikatessiks. Viimastel kümnenditel on see liik andnud üle poole veekogu kalasaagi rahalisest väärtusest. Kuna angerjad asustatakse järve maimudena (peamiselt klaasangerjana), on Võrtsjärve kutsutud ka Euroopa suurimaks looduslikuks angerjakasvanduseks. Angerjamaimude järve asustamine on tähtis sündmus ja selle juures on kalurid ise alati tegevad. Ühing taotleb angerjate asustamiseks igal aastal SA Keskkonnainvesteeringute Keskus kaudu umbes 150 000 eurot. See raha kogutakse kalapüügiõiguse tasudega nii harrastus- kui ka kutseliste kalurite käest nende vahendite pealt, millega püütakse angerjat veekogudel, kuhu riik on selle asustamiseks kulutusi teinud.

Üks tuntumaid kohalike kalurite algatusel sündinud ettevõtmisi on Võrtsjärve kala- ja käsitöölaad, mis haarab kaasa huvilisi üle kogu Eesti. Samuti teevad kalurid koostööd piirkonna teiste ettevõtjatega, eeskätt puhke- ja majutusfirmadega. Neile pakutakse nii kala kui ka võimalust puhkajaid Võrtsjärvele viia, näiteks järvele ajalooliselt omase kalepurjekaga.

Kalurkonnale on oluline ammutada kogemusi teistest Euroopa Liidu kalanduspiirkondadest. Seetõttu on MTÜ liikmed käinud peale kohalike ürituste õppereisidel Gotlandil, Poolas, Lätis, Leedus, Hispaanias, Soomes jm. „Need reisid on ühtlasi kujunenud kalurite koostöö üheks vormiks, omamoodi probleemide lahtirääkimise kohaks,” selgitab Jaanika Kaljuvee.

Arenguplaanidest rääkides on Kaljuvee sõnutsi suur ülesanne Valma kalasadama uuendamine. Selles on sadamaomanikele oma nõu ja jõuga appi tulnud ka Viljandi vallavalitsus, et üheskoos välja arendada korralik infrastruktuur. Arenguhüppe tooks kalanduspiirkonnale kaasa kalatöötlemistehhi ehitamine. Sellel oleks tugev mõju mitte ainult kalandussektorile, vaid kogu piirkonnale, näiteks uute töökohtade loomisega.

OÜ VOLLI GRILL

Ingliskeelne moto OÜ Volli Grill veebilehel kinnitab, et kui armastus ja oskused töötavad koos, on tulemuseks oodata meistriteost. Meisterlikke hetki on lihakupsetamise ja toitlustusteenuse pakkumisega tunnustust kogunud ettevõtja Vladimir Raudsepp ehk lihtsalt Volli pakkunud aastate jooksul väga paljudele.

Kunagisest liha ja lihatoodete maitsestamise ja küpsetamise hobist on tema jaoks saanud arvestatav igapäevane töö. Lõpliku otsuse ettevõtluse ja oma ettevõtte loomise kasuks tegi ta koos ühe tookordse kompanjoniga umbes kuus ja pool aastat tagasi. Nüüd on sellest saanud juba pereäri, kus peale lihatoodete pakutakse ka grillimeistri abikaasa Maarika tehtud kooke ja torte. Need valmivad kaubamärgi Völutort all.

Vladimir Raudsepa haare on lai ning Viljandimaa risti ja põiki läbi käinud mehe suuremad tellimused tulevad praegu Tallinnast ja mujalt väljastpoolt maakonda. Teenindamas on ta käinud ka näiteks Pranglil ja Naissaarel. Seejuures on nii sündmused, tellijate sotsiaalne taust kui ka toiduvaliku ja teenindamiskoha soovid on olnud väga erinevad. Näiteks on tulnud tal pakkuda toitu ka metsalagendikul ja kännu peal. Toitlustuse tellijad on nii ettevõtted kui ka eraisikud ning nende osatähtsus on aastati erinev. 2015. aastal näiteks oli rohkem äritöid.

Kuna Vladimir Raudsepp püüab enamasti ise kohal olla ja roogade kohta selgitusi jagada, paneb see tellimuste täitmise logistika tihti proovile. Kõige enam on tulnud teha koguni kolm tööd ühel päeval. Suurim teenindatav seltskond on olnud 380 inimest, keda tuli toita kolm korda. Tegemist oli ühe ettevõtte suvepäevadega. Aga toitu on tulnud pakkuda ka näiteks 320 inimesega pulmas. Keskmiselt tuleb üritustel teenindada 60–80 inimest ning töid jagub ühte kuusse 20–25. Aastate jooksul on grillimeistril välja kujunenud ka oma abipersonal, keda vajaduse korral teenindamise juures appi kutsuda, kui üksi hakkama ei saa.

Oma oskusi on Raudsepp demonstreerimas käinud ka Lätis ja Leedus. „Lätis sain koguni päris tubli tunnustuse osaliseks, kui keegi ütles, et see on üks eestlane, kes oskab süüa teha,” meenutab ta, tõdedes, et lätlaste lihakupsetamisoskus lihtsalt annab eestlaste omale silmad ette. Leedukad olevat selles vallas veelgi paremad.

Kui rääkida unistuste tööst, tahaks Raudsepp kunagi ära proovida sünkroonteeninduse ehk ettevõtmise, kus igal sööjal on oma teenindaja ja nad kõik tegutsevad sünkroonis. Samuti võiks tema sõnutsi olla päris huvitav küpsetada liha tuntud telekokale Gordon Ramsayle.

VILJANDI KUTSEÕPPEKESKUS

Viljandist Tartu poole ürgorust üles sõites jõuate Vana-Võidu külla. Kui peateelt vasakule keerata, leiab 1507. aastal esmamainitud Alt-Woidoma mõisa, kus tänapäeval õpetatakse soovijatele mitmesuguseid ameteid – see on 1920. aastal asutatud ametikool, nüüdne Viljandi Kutseõppekeskus (VIKK).

Jaanuari lõpus on VIKKis lahtiste uste päevad. Nii on selles koolis juba aastaid – parim kutsenõustamine on tuua õpilased kooli ja lasta neil töötubades erinevaid ameteid proovida. Valikuid on – ehitust või sanitaartechnikat, elektri- või autoasjandust, kokandust, metallitööd, veoautojuhtimist või arvutiasjandust, pehme mööbli valmistamist või puhastusteenindust õpib siin üle 800 noore. Teretulnud on ka ettevõtjad. Kes korra VIKKi õpetamisvõimalusi näinud ja õpilasi praktikale võtnud, saab kinnitada, et enamik tulevastest oskustöölisest on tublid ja nende meistriks sirgumine vaid aja küsimus. Kooliperel on rõõm igal aastal ettevõtjatele üle anda 300 värskest koolitatud inimest.

Kooli ülesanne on koolitada tootmise paremaks korraldamiseks ka ettevõtete töötajaid. Paindlikud õppevõimalused ja mitmekesised õppekavad, mida koos ettevõtjatega neile vastuvõetavamaks kohendatakse, annavad koolile võimaluse olla ettevõtjatele hea partner. Vastutasuks saavad õpetajad osa nüüdisaegse ettevõtluse arengutest, saavad stažeerida ja oma oskusi töökeskkonnas lihvida.

Kooli hooned, töökojad ja õppevahendid on Euroopa Liidu ja Eesti rahva rahaga uueks loodud. Parun von Stryk oleks Vana-Võidu üle kindlasti uhke. Vana mõisasüda on korda saanud, nõukogudeaegsed juurdeehitised on lammutatud ja mõisa fassaad korda tehtud. Häärberis ootab kõiki üllatus – hästi säilinud mõisa ehitusaegsed maalingud. Hilisklassitsistlik mõis on oma praegusel kujul valminud 19. sajandi keskpaigas. Maalingute näol on tegemist väga kvaliteetsete koopiatega Herculanumist. Koolil seisab ees maalingute avamine ja taastamine.

Arhitekt Lembit Tork kujundas mõisa kastellist ja uuest hoonest nüüdisaegse kooli. 3000 m² õppepinda on maakivi, puidu ja klaasi omavahelises sümbioosis muljetavaldav tulemus. Muinsuskaitseamet on tunnustanud kooli vana hoone uuele elule äratamise eest. Selles imelises hoones saavad hariduse kokad, siin on Viljandi valla ja kooli ühine raamatukogu, õppeklassid, saja kohaga kaldauditoorium. Praktilise õppe jaoks on 4500 m² töökodasid, laboreid, nüüdisaegsed õppetehnoloogiad – parim koht teooria praktikaga kinnistamiseks.

Kooli ees tervitab saabujaid Vana-Võidu Eiffeli torn – skulptor Mati Karmin korras kunstihanke tulemusena vana veepumpla, paigutas uues koolis õigesse kohta mõisa lammutatud hoonetest kõik kunstiväärtused – isegi sgrafiito „Kolm öde“ – ja tegi originaaltööna skulptuuri „Lehm ja pull joogikohas“. Ikka selleks, et teaksime – Vana-Võidus on ettevõtlikud ja julgelt tulevikku vaatavad inimesed.

MTÜ MÄELTKÜLA TÖÖSTUSPARK

Kui ühinenud Viljandi vald 2014. aastal arengukava koostama asus, oli Viljandi maakonna arengukava koostamine juba lõpusirgel. Maakonna aruteludes oli jõutud arusaamiseni – rahvaarvu pidevat vähenemist põhjustab peamiselt tööpuudus, täpsemalt keskmisest suuremat palka pakkuva ja keskmisest arukamat tööjõudu vajava töö puudus Viljandi maakonnas. Viljandi vald oli valiku ees – kas jätkata oma arengukavas ja tegevuses nende teenuste osutamisega, mille paneb omavalitsusele kohustuseks kohaliku omavalitsuse korralduse seadus, või proovida midagi enamat. Leida võimalus aidata kaasa uute töökohtade tekkimisele.

Viljandi vallas Viiratsi alevikus oli olemas piirkond, kuhu olid oma tootmishoonetega koondunud ettevõtjad mitmelt alalt. Miks mitte seda piirkonda arendada? Kutsuda sinna veel ettevõtjaid oma ettevõtteid looma! Möttel oli jumet. Tootmishoonete alune ja nendega külgnev maa suurusega ligi 40 ha kuulub vallale. Läheduses on Viljandi linn, teiste suuremate linnadega on hea transpordiühendus maantee ja Viljandi kaudu raudtee näol. Vallas tegutseb Viljandi Kutseõppekeskus, kust väljuvad noored spetsialistid, kes leiaksid tööstuspargis endale nii praktika- kui ka töökoha. Viljandi vallale kuulub elamumaad linnalähedases piirkonnas ja on võimalus pakkuda seda elamuehituseks tööstusparki tulevatele ettevõtjatele ja töötajatele, aidates stabiliseerida piirkonna elanike arvu. Rohkem noori jääks piirkonda elama, juba lahkunud pered saabusid tagasi, lasteaiad ja koolid saaksid lastelisa, elu edeneks.

Mõeldud – tehtud. Moodustati MTÜ Mäeltküla Tööstuspark, mille juhatuse esimeheks sai Hellar Mutle – ettevõtlusvaldkonda tundev arendusjuht ja Viljandi vallavolikogu esimees. MTÜ tegevus on käivitunud. Veebruaris 2016 on olemas olulise Iva tee rekonstrueerimise projekt ja kehtiv detailplaneering, tehtud on ka tasuvusanalüüs. Olemas on eelinformatsioon olemasolevate ja tulevaste ettevõtjate vajaduste kohta – tööstusparki rahuldav ning arenguperspektiiviga elektrivõimsuse olemasolu, gaasitrassi vahetu lähedus, piisav vee- ja kanalisatsiooni tarbimise võimsus ning nüüdisaegne veepuhastussüsteem. Olemasolevate ja uute ettevõtete riskide maandamiseks tuleb rajada puurkaev. Tööstuspargi asukoht jääb maapiirkonda, kus erinevalt linnalisest piirkonnast on väikeettevõtjatel võimalik saada ettevõtluse alustamiseks ja arendamiseks toetust aastatel 2016–2021 maaelu toeks loodud Leaderi programmist. Tööstuspargil on väga hea logistiline asukoht igalt suunalt (linnaruumi lähimata) ja suuri investeeringuid mittevajavad mustkattega juurdepääsuteed suuremat pöörderaadiust vajavatele raskeveokitele.

MTÜ-le on arenduseks üle antud seitse katastriüksust ja stardiraha tegevuse alustamiseks. Esitatud on projekt lisarahastuse saamiseks Euroopa Regionaalarengu Fondi piirkondade konkurentsivõime tugevdamise toetuse programmist. Projekteerimisel on tööstuspargi esimese etapi teed ja tehnovõrgud. Olemas on ka laenuvõimekus ja valmisolek kaasfinantseeringuks – 2016. aastal on Viljandi valla laenukoormus 38,7% ja vaba laenuvõimekust 1,9 miljonit eurot. Valminud on tööstuspargi veebileht, meeskond on alustanud välisurundusega. Loomulikult on ka probleeme, kuid on ka usk, et need suudetakse ületada.

VICTA

20. mail 2015 kirjutasid VICTA (Viljandi ICT Academy) partnerid alla heade kavatsuste kokkuleppele, mille eesmärk on aidata kaasa rahvusvahelise info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) õppe- ja arenduskeskuse loomisele Viljandi piirkonnas. Üks kokkuleppe allkirjastajaid oli ka Viljandi vald.

VICTA projekt võib tunduda julge unistusena, aga praeguseks on esmasest ideest jõutud juba üsna kaugemale ja Viljandi vald pole kindlasti vald, kus julged unistused toetust ei leia. Täiesti kindel on, et julgelt tegutsemata arengut ei toimu.

Heade kavatsuste protokollis kinnitati, et kohe tuleb hakata kavandama tegevusi, mis Viljandi piirkonna konkurentsivõimet suurendaksid. Ühe abinõuna peavad lepingule allakirjutanud oluliseks algatada Viljandis ettevõtjate IKT-vajaduste rahuldamiseks suunatud hariduse arendamist.

VICTA rakendab õppetöös probleemipõhist õpet, kus teadmisi ja oskusi saadakse reaalsete projektide kaudu. Ettevõtted tasuvad selle eest VICTA-le ja tänu sellisele rahastusele on õpe tasuta ning nii saab andekaid õpilasi vastu võtta nende rahalistest võimalustest olenemata.

1. septembril 2015 alustas Viljandi kutseõppekeskuses õpinguid rühm hakkajaid IT-huvilisi. Õpilasi tuli Viljandisse kokku igast Eesti otsast. Õppureid leidub igas vanuses – nii neid, kes on värskest välja astunud gümnaasiumi uksest, kui ka neid, kel on aastatepikkune töökogemus, kuid soovivad end proovile panna jätkusuutlikumas IT-valdkonnas. Õpilaste ridades on ka neid, kellel enne kooli oli silme ees kindel siht, mida õppida ja mis alal töötada.

VICTA lähem eesmärk on avada rakenduslik IKT kõrgharidust pakkuv õppeasutus 200 õpilasele (eesti ja inglise õppekeel). Õppeasutus hakkab asuma Viljandi järve kaldal. Asukoha valiku kriteerium oli atraktiivsus ja võimalus laieneda kuni 1000 õpilasega üliõpilaslinnakuks.

VICTA visioon aastaks 2025 on, et õppeasutuses õpib 1000 IKT-üliõpilast, kellest üle poole on välisüliõpilased. Igal aastal tekib õppetöö käigus hulk uusi idufirmasid. Viljandisse on koondunud paljud IKT-sektori ettevõtted. Osa neist on ettevõtted, mis on alguse saanud VICTA-s õppimise kõrvalt, kuid siia on kolinud ettevõtteid ka mujalt Eestist ja väljastpoolt Eestit. Peamine põhjus on, et siin koolitatakse IKT-tööjõudu. Koostöö käib suurte rahvusvaheliste IKT-ettevõtetega, kellele koolitatakse tööjõudu juba nende vajadusi arvestades.

SA VILJANDI HAIGLA

SA Viljandi Haigla on Viljandi valla ja kogu maakonna suurim tööandja ning inimesed on omakorda Viljandi haigla suurim rikkus. 1. juuni 2015. aasta seisuga pakkus haigla tööd 780 inimesele: 86 arstile, 219 õele, 266 hooldajale, 111 tervishoiuspetsialistile, 98 tugi- ja abiteenistujale. Töötajaskonna läbilõige on mitmekesine, sest tugiteenused pakuvad meditsiinivaldkonnale suurema osa vajaminevast. Haiglal on oma köök ja pesumaja, tehnika- ja remondispetsialistid, transporditeenus, apteek jne. Valdav osa töötajatest on Viljandi maakonna elanikud.

Viljandi haigla on ühtlasi Eesti suurim üldhaigla. Haigla pakub nõuetega määratud aktiivravi ja erakorralise meditsiini teenuseid, koos sinna juurde kuuluva ja vajamineva diagnostikaga. Aktiivravi poolde kuuluvad kirurgiakliinik, mille koosseisus on ka sünnitusabi ja günekoloogia osakond, sisekliinik koos laste- ja taastusraviga ning ambulatoorse ravi ja diagnostika kliinik. Viimane hõlmab ööpäevaringset abi pakkuvat erakorralise meditsiini osakonda ja eriarstide ambulatoorseid vastuvõtte, moodsat ja mitmekülgseid võimalusi pakkuvat laboratooriumi koos patoloogialabori ja prosektooriga, radioloogiat, kompuutertuuringuid ning diagnostikat (südame-, kopsu- ja seedetrakti tuuringud).

Viljandi haigla eripäraks on kahtlemata psühhiaatriateenused, mida pakutakse piirkondliku haigla õigustes ja mahus. Seejuures ainsana Eestis pakutakse psühhiaatriakliinikus kohtu määratud psühhiaatrilist sundravi ja tahtevastast tuberkuloosiravi. Psühhiaatriateenuste osutamisel on ajalooline tagamaa – esimene vaimuhaigla rajati Jämejalga 1897. aastal ja teenust on pakutud üle riigi. 2001. aastal liideti Jämejala psühhiaatria haigla Viljandi maakonna haiglaga ning loodi praegune sihtasutus.

Viljandi haiglas hoitakse alal traditsioone, aga arendatakse ka uusi teenuseid. 2012. aastal avati haiglas Eesti esimene sõltuvushaigete ravi- ja rehabilitatsioonikeskus. Peale tervishoiuteenuste pakub haigla ka mitmesuguseid hoolekandeteenuseid alates iseseisvast statsionaarsest öendusbist ja lõpetades toetatud elamisega. Põhirõhk on psüühilise erivajadusega klientidel ja teenuse kvaliteedil.

Üldhaiglana on Viljandi haigla eelkõige Viljandimaa elanike teenistuses, aga eriarstiabi osutatakse ka Põltsamaa ja Tõrva piirkonna elanikele. Psühhiaatriliste, hooldus- ja erihoolekandeteenuste ning sõltuvusravi- ja rehabilitatsiooniteenuste osutamises on Viljandi haigla teeninduspiirkond terve Eesti.

Viljandi haiglas on teenuseid kokku üle 100 ja voodikohti umbes 500. 2014. aastal oli ambulatoorseid visiite 79 117, erakorralist abi osutati 16 068 korral, statsionaarsete voodipäevade arv oli 132 087. Haiglas sündis 2014. aastal 380 last. Haigla 2014. aasta tulu oli ligikaudu 16 miljonit eurot, millest kaks kolmandikku olid haigekassa ostetud teenused. Tööjõukulu oli 62% Viljandi haigla tegevuskuludest. Investeeringuid tegi haigla umbes miljoni euro eest.

SA HOLSTRE-POLLI TERVISEKESKUS

Holstre-Polli puhkekeskuse ajalugu ulatub 1960. aastatesse, kui tuntud suusamees Heino Bergman avastas Polli mägede piirkonnas suurepärased tingimused suusaradade loomiseks. Tema armastusest suusaspordi ja kohalike olude vastu said alguse mõnused suusarajad, kus hulk sportlasi saavutas kiiduväärseid tulemusi.

Sihtasutus Holstre-Polli Tervisekeskus on asutatud 2005. aasta detsembris. Asutajaliikmed on Viljandi linn, Paistu vald ja Eesti riik. Sihtasutuse põhieesmärk on arendada mitmekülgsete tegelusvõimalustega spordi- ja puhkekeskust Viljandimaal. Alameesmärgid on luua tingimused spordi-, konverentsi-, tervistus- ja koolitustegevuseks ja elanikkonna aktiivseks puhkamiseks, ent ka arendada Loodi loodusparki.

Eestimaa loodus on võrratu aastaaegade vaheldumises ja mitmekesisuses. Et leida meelerahu, tervist ja elurõõmu igavikulisest kaduva ja lühiajalise asemel, tuleb minna tagasi loodusse. Selline on Holstre-Polli keskuse üleskutse.

2005. aastal valmis keskuse peamaja, kus on majutuskohi pea 50 inimesele. Holstre-Pollis saab kasutada eri pikkuse ja raskusastmega metsaradu, mille kogupikkus ulatub kuni 35 kilomeetrini. Talvel on suusarajad korralikult hooldatud. 2,5 km valgustatud suusarada pakub suusamõnude nautimise võimalust ka õhtuhämaruses. Loodusliku lume puudumisel kaetakse rada kunstlumega. Kevadest sügiseni sobivad hooldatud rajad suurepäraselt matkamiseks, jooksmiseks, kepikõnniks, maastikurattasõiduks, orienteerumiseks või lihtsalt kauni looduse nautimiseks.

ALUSHARIDUS

Viljandi valla lasteaedades oli 2015. aasta novembri seisuga 24 rühmas 430 kohta ja lapsi lasteaia nimekirjades 398, mis näitab, et suuri probleeme lasteaiakohtadega vallas ei ole, kuigi suure valla eri piirkondades võib olukord veidi erinev olla.

Juriidiliselt on vallas viis lasteaeda ja lasteaiaühmused kolme põhikooli juures, kuid füüsiliselt asuvad lasteaiaühmused üheteistkümnes Viljandi valla asulas: Päikesekiire lasteaia rühmad asuvad kolmes ja Uusna lasteaia rühmad kahes asulas. Nii tagatakse lasteaia olemasolu võimalikult kodu lähedal.

Viljandi vallas tegutsevad järgmised lasteaiaühmused: Viiratsi lasteaed Rüblik (94 last), Ramsi lasteaed Taruke (72 last), lasteaed Päikesekiir (69 last, sh 34 Päril, 19 Pärstis ja 16 Puiatus), Paistu kooli lasteaed (41 last), Uusna lasteaed Tõruke (37 last, sh Uusnas 19 ja Kalmetul 18), Saarepeedi kooli lasteaed (36 last), Vana-Võidu lasteaed (27 last), Holstre kooli lasteaed (22 last) ja Jaagu lasteaed erivajadustega lastele.

Lasteaedade areng nii sisulises kui ka materiaal-tehnilises mõttes on Viljandi vallas suure tähelepanu all. 2016. aastaks on kavandatud uue lasteaiahoone ehitamine Ramsile. Kõik Viljandi valla lasteaiaid väärtustavad last ja lapse lähedasi.

ÜLDHARIDUS

Üldharidust saab Viljandi vallas omandada seitsmes koolis: viies põhikoolis, ühes kuueklassilises koolis ja ühes erivajadustega laste koolis, mis tegutseb erakoolina. Viljandi valla koolides õpib 2015. aasta novembrikuu seisuga 481 last. 345 Viljandi valla last õpib Viljandi linna koolides. Hariduse omandamine Viljandis on paljudele käepärane vanemate töökoha ja ka selle tõttu, et lapsed käivad Viljandis huvikoolis. Üle 300 Viljandi valla lapse käib Viljandi muusika-, kunsti- või spordikoolis. Vallas on võimalik huviharidust saada koolides toimuvates huviringides, kuid ka Päre spordihoones.

Gümnaasiumi Viljandi vallas ei ole. Valla lastel on hea võimalus omandada gümnaasiumiharidus Viljandi gümnaasiumis, mis on riigigümnaasium.

Viljandi vallavalitsus peab hariduse kättesaadavust väga oluliseks. Valla haridusasutused on heas korras ning asuvad kuues külas ja Viiratsi alevikus, kattes valla territooriumi suhteliselt ühtlaselt. Valla koolid on Heimtali põhikool (135 õpilast), Kalmetu põhikool (105 õpilast), Viiratsi kool (73 õpilast), Paistu kool (66 õpilast), Saarepeedi kool (52 õpilast), Holstre kool (50 õpilast) ja Jaagu lasteaed-põhikool (erivajadustega lastele, 21 last).

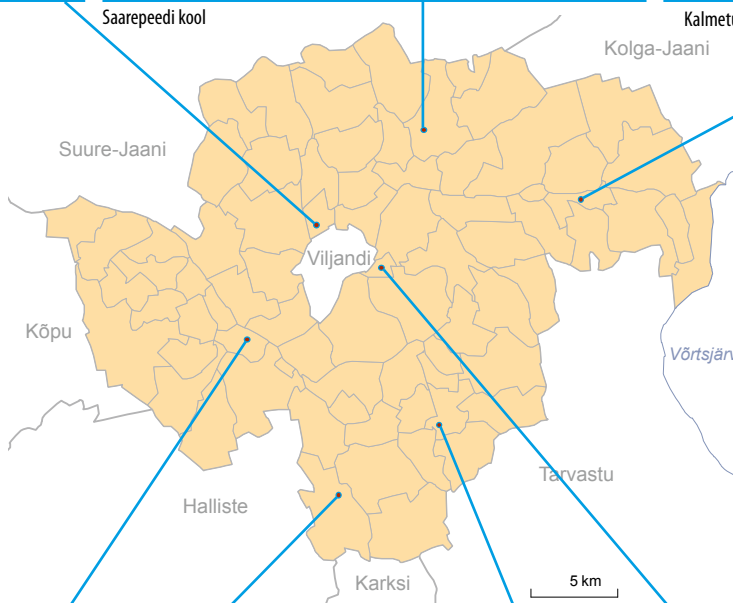
Jaagu põhikool

Saarepeedi kool

Kalmetu põhikool

Heimtali põhikool

Paistu kool

Holstre kool

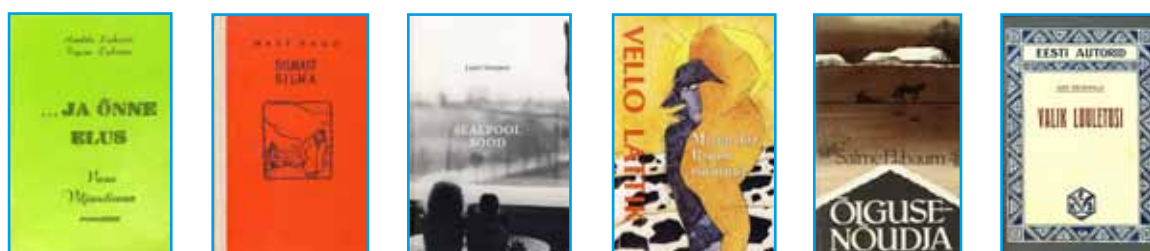
Viiratsi kool

RAHVARAAMATUKOGUD

Viljandi vallas oli 2015. aastal 13 rahvaraamatukogu, mis suuremal või vähemal määral täitsid ka koolirahvatukogude funktsiooni. Valla raamatukogudel oli 2664 kasutajat. Kõige rohkem – 442 – oli kasutajaid Viiratsi raamatukogul. Raamatukogudesse tehti aasta jooksul 40 239 külastust ja laenutati 51 241 raamatut. Veidi vähem kui 30% raamatukogu kasutajatest on vähemalt 16-aastased noored. Kõikidest laenutustest hõlmas noortelaenutuste osatähtsus veidi alla 20%. Kõige suurem on noorte raamatulaenutajate arv Heimtali raamatukogus – 137.

Viljandi valla raamatukogud said 2015. aastal juurde 4441 eksemplari raamatuid. Raamatute laenutamise kõrval on raamatukogud kujunenud oma piirkonna kultuurielu keskuseks. Korraldatakse üritusi ning kogutakse ja talletatakse koduloolisi materjale.

Alloleva kaardi illustreerimiseks on kasutatud kolmeteistkümne Viljandi vallaga seotud kirjaniku teose kaanepilte. Loomulikult on vallaga seotud kirjanikke ja raamatuid palju rohkem.

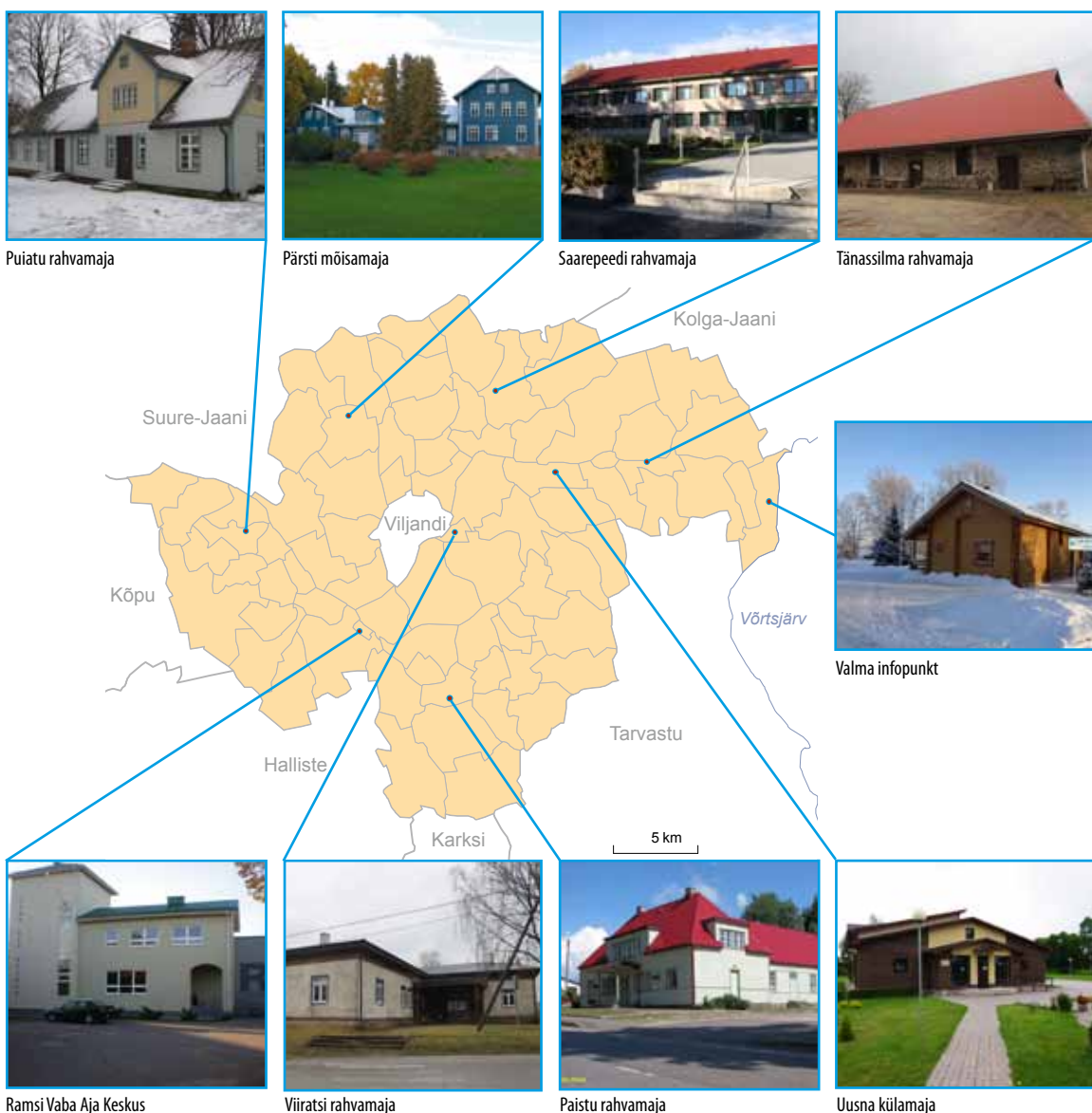

RAHVAMAJAD

Rahvamaja saab käsitleda asutusena ja saab käsitleda rahva majana ehk kohana, kus kohalik rahvas koos käib ja ühiselt põnevaid asju ette võtab. Ükskõik, kas rahvamaja või rahva maja, aga ilma aktiivsete inimesteta ei saa igal juhul hakkama. Viljandi vallas on kohalike initsiatiiv olemas ja on olemas ka vallavalitsuse toetus kohalikule initsiatiivile. Võimaluste piires muidugi.

Vallas tegutsevad Paistu, Puiatu, Saarepeedi, Tănassilma ja Viiratsi rahvamaja. Ramsi asulas tegutseb Ramsi Vaba Aja Keskus. Huvitavad üritused toimuvad Uusna külamajas, Valma infopunktis ja Pärsti mõisamajas.

Võib olla kindel, et kui on soovi, siis võimalus midagi ise teha on vallas olemas.

SOTSIAALASUTUSED

Viljandi vald on sotsiaalvaldkonna arendamise ja eelkõige sotsiaalkorterite võimaldamise poolest kindlasti parimaid vabariigis. Vallas töötavad lastekaitse- ja sotsiaalspetsialistid, on hooldustöötajad ja pakutakse koduhooldusteenust. Lastele ja peredele on toeks ja abiks tugiisikud. Ööpäevaringset hooldust pakub Jämejala külas Pärsti pansionaat ja Viiratsis asuvas Viljandimaa Hoolekandekeskuses on valla kasutada viis hoolduskohta. Vaid mõni aasta tagasi rajati Viiratsi tugikodu ja päevakeskus ning Paistu sotsiaalkeskus. Neis on 36 korterit toetatud elamiseks ja osutatakse sauna, pesupesemise ja muid teenuseid eakatele ja puudega inimestele. 2015. aasta lõpus alustati Saarepeedile seitsme sotsiaalkorteri ehitust.

Peale Viljandi valla hallatavate hoolekandetasutuste tegutsevad vallas hooldusteenust osutav Viljandi Haigla õendus-hoolduskeskus, psüühiliste erivajadustega täiskasvanutele teenust osutav AS Hoolekandeteenused Karula kodu ja Viljandimaalt pärit lastele ja lastega peredele hoolekande-, haridus- ja rehabilitatsiooniteenuseid osutav SA Perekodu. Samuti tegutseb Viiratsis erakapitalil põhinev hoolekandekeskus (OÜ Avitar).

KOKKUVÕTE

Väljaande põhirõhk on Viljandi valla arengustrateegial ja Viljandi valla ettevõtetel. Viljandi vallas tegutseb aktiivselt üle 300 ettevõtte, enamikul neist on oma positiivne lugu rääkida. Mõni ettevõtja ei soovi oma lugu rääkida, aga trükise maht ei võimaldanud ka kõikide soovijate lugusid avaldada. Koostajad on paratamatult pidanud tegema valiku. Loodame, et valikust välja jäänud ei solvu. Võime kinnitada, et nad ei ole väljaandesse jõudnud ettevõtetest halvemad. Sel korral oli valik lihtsalt selline. Trükise eesmärk ei olnudki kõiki ettevõtteid tutvustada. Tahtsime avaldatud lugude kaudu tõestada, et edukas ettevõte Viljandi vallas on võimalik. Loodetavasti see õnnestus.

Siiski on valla areng ühekülgne ka juhul, kui vallas tegutseb hulganisti edukaid ettevõtteid, kuid puuduvad võimalused normaalseks igapäevaeluks. Valla lapsed vajavad lasteaedu ja koole, inimeste vaba aeg sisustamist, eakad vajavad abi. Ka nendel teemadel võiks kirjutada palju pikemaid lugusid, kui selles trükises avaldatud. Suutsime vaid lühivormis näidata, et Viljandi vallas on kõik normaalseks eluks vajalik olemas. Viljandi vald ei pea häbenema oma lasteaedu, koole ega hoolekandenasutusi. Need asutused, mida vallas ei ole, on olemas Viljandi valla keskel asuvas Viljandi linnas. Ja ega Eesti suurimad linnad Tallinn ja Tartugi vallast kaugel asu ning Riia oma võludega on üsna lähedal.

Vaatamata edukatele ettevõtetele ja korras asutustele on valla kõige suurem rikkus siiski inimesed. Ilma inimesteta poleks ettevõtteid, poleks asutusi. Selles kogumikus valla inimestest otseselt juttu ei ole. Juttu ei ole ka looduskeskkonnast, vaatamisväärsustest, vallas toimuvatest huvitavatest üritustest. Loodame, et lood valla inimestest, loodusest ja siin toimuvatest üritustest saavad avaldatud järgmistes raamatutes. Loodame, et järgmine kord saame kirjutada sellest, et Mäeltküla tööstuspark tegutseb edukalt, et Viljandi ICT Akadeemia on oma praeguse, kohati hullumeelsena tunduva visiooni tuhandest Viljandis õppivast IT-tudengist ellu viinud ja et Viljandi vallas on ka edaspidi inimesi, kes ideid genereerivad, ja inimesi, kes neid ellu viivad, ning et Viljandi valla tulevastel juhtidel jätkub julgust ja energiat edumeelseid ideid targalt toetada.

Koostajate nimel

Mihkel Servinski

MÕISTED. SELGITUSED

- Haldusüksust Viljandi vald enne 2014. aastat ei eksisteerinud. Kõik raamatus esitatud varasemad andmed Viljandi valla kohta on saadud Pärsti, Paistu, Saarepeedi ja Viiratsi valla andmete liitmisel.
- Demograafiline tööturusurveindeks – tööturule sisenevate noorte (5–14-aastased) ja sealt vanuse tõttu väljalangevate inimeste (55–64-aastased) suhe. Kui indeks on ühest suurem, siseneb järgmisel kümnendil tööturule rohkem inimesi, kui sealt vanaduse tõttu potentsiaalselt välja langeb.
- Ülalpeetavate määr – mittetööealiste (0–14-aastased ja üle 65-aastased) elanike arv saja tööealise (15–64-aastased) elaniku kohta.

LISALUGEMIST

- Servinski, M., Tõnurist, A., Meres, K., Lehtsalu, K. (2015). Viljandi vald stardijoonel. – Eesti Statistika Kvartalikirj. 1/2015. Bulletin of Statistics Estonia. Tallinn: Statistikaamet. Lk 6–79.
- Tiit, E.-M., Servinski, M. (2015). XIV Viljandimaa. – Eesti maakondade rahvastik. Hinnatud ja loendatud. Tallinn: Statistikaamet. Lk 372–397.
- Viljandimaa – arenev päris Eesti. Olukord ja strateegilised eesmärgid. (2014). Tallinn: Statistikaamet.
- Viljandi valla arengukava 2015–2018. Lisa Viljandi Vallavolikogu 17.12.2014 määrusele nr 56. <https://www.riigiteataja.ee/akti/isa/4291/2201/4037/m%C3%A4%C3%A4ruse%20nr%2056%20lisa%20%20.pdf>.
- Viljandimaa – arenev päris Eesti. Viljandi maakonna arengustrateegia. Viljandi Maavalitsus. Viljandi 2014. Viljandi Maavanema 14.08.2014 korraldus nr 1-1/2014/371.
- Üleriigiline planeering Eesti 2030+ https://valitsus.ee/sites/default/files/content-editors/arengukavad/eesti_2030.pdf.
- Eesti regionaalarengu strateegia 2014–2020. (2013). Siseministeerium. Regionaalministri valitsemisala. Tallinn. Heaks kiidetud Eesti Vabariigi Valitsuse 20.03.2014 korraldusega 107 (RT III, 25.03.2014, 11).

FOTOD

Fotod on väljaandes avaldatud Viljandi Vallavalitsuse ja fotode omanike või autorite kokkuleppel. Kasutatud on Viljandi Vallavalitsuse ning valla asutuste ja ettevõtete fotokogusid. Fotode autorid või omanikud on AS Bestra Engineering (lk 9), Ants Kobin (lk 11), Mihkel Servinski (lk 12, 14, 18, 29, 49 ja 57), Andris Perko (lk 13), Aimar Varula (lk 15), Raivo Laidma (lk 16 ja 67), Marko Pukk (lk 17), Heiki Einpaul (AS Hekotek) (lk 19), OÜ Fraxinus (lk 23), OÜ LX Motors (lk 25), Meelis Soomets (lk 27), OÜ Suja Ehitus (lk 31), AS Ramsi Turvas (lk 33), Annely Ritson (lk 35), Aldo Parik (lk 37), Joonas Naar (lk 39), Endel Grensmann (www.aerofoto.ee) (lk 41), Tuuli Vaarak (lk 43), OÜ Laanekuru (lk 45), Jüri Karpovski, Andres Vilper (lk 47), OÜ Heimtali Hobusekasvatuse, Kaire Krass (lk 48), Kalle Kütt (lk 50), Taavi Liseiski (lk 51), Anu Kivi (lk 52), Sandra Urvak (lk 53), Vello Kütt (lk 54), Laur Koni (lk 55), OÜ Volli Grill (lk 56), MTÜ Mäeltküla Tööstuspark (lk 58), VICTA (lk 59), SA Viljandi Haigla, Krista Valdvee (lk 60), Viljandi Vallavalitsus, Viljandi valla asutused (lk 61–66).